

Univerzitet u Sarajevu

Filozofski fakultet u Sarajevu

Odsjek za komparativnu književnost i bibliotekarstvo

Smjer: Pedagogija i bibliotekarstvo

**Analiza sadržaja web prezentacija visokoškolskih biblioteka Univerziteta u
Sarajevu**

Završni diplomski rad

Mentorica: doc. dr. Lejla Hajdarpašić

Studentica: Amina Bajrić

Sarajevo, 2017.

Sadržaj

1. Uvod.....	3
2. Visokoškolske biblioteke	5
2.1. Zadaće visokoškolskih biblioteka	6
2.2. Zbirke i usluge visokoškolskih biblioteka	7
3. Web prezentacije visokoškolskih biblioteka.....	10
3.1. Svrha i ciljevi web prezentacija visokoškolskih biblioteka	12
3.2. Oblikovanje sadržaja web prezentacija visokoškolskih biblioteka.....	13
3.3. Upotrebljivost web prezentacija	15
3.4. Pristupačnost web prezentacija	17
4. Analiza sadržaja web prezentacija visokoškolskih biblioteka Univerziteta u Sarajevu	22
4.1.1. Opće informacije	23
4.1.2. Zbirke i usluge.....	25
4.1.3. Dodatno	26
4.2. Analiza upotrebljivosti i pristupačnosti web prezentacija visokoškolskih biblioteka.....	29
4.3. Diskusija	33
5. Preporuke za oblikovanje sadržaja web prezentacija visokoškolskih biblioteka.....	44
6. Zaključak.....	47
7. Literatura.....	49
8. Prilozi	52
8.1. Spisak URL adresa analiziranih web prezentacija	52
8.2. Spisak grafikona.....	54
8.3. Spisak slika.....	55

1. Uvod

Biblioteke u sastavu univerziteta imaju zadaću da šire znanje i potpomognu razvoj nauke. Svojim zbirkama visokoškolske biblioteke omogućavaju ispunjavanje zadataka, ciljeva i planova nastave i znanstvenog rada na univerzitetu, a putem bibliotečkih usluga zadovoljavaju informacijske potrebe korisnika. Razvojem tehnologije pojavljuje se alternativni načini komunikacije sa korisnicima temeljeni na primjeni kompjuterske i komunikacijske tehnologije. Web prezentacijama se virtuelno prikazuju biblioteke uz pomoć web tehnologije. Jako važan element web prezentacija je i sam sadržaj koji treba imati informativnu, edukativnu ili zabavnu svrhu. Korisnici visokoškolskih biblioteke su najvećim dijelom studenti, koji očekuju da će biblioteka njihove informacijske potrebe zadovoljiti putem upotrebe informacijskih tehnologija, da će moći pristupiti bibliotečkim izvorima u elektronskoj formi, te komunicirati sa bibliotečkim osobljem i u virtualnom okruženju. Deklaracije o pravu na informaciju i pravu na obrazovanje naglašavaju važnost osiguravanja pristupa sadržaju na web prezentacijama visokoškolskih biblioteka za osobe s invaliditetom, osobe s disleksijom, osobe s poteškoćama vida, kao i osobe s poteškoćama sluha.

Ciljevi ovog rada su utvrditi elemente sadržaja na web prezentacijama visokoškolskih biblioteka Univerziteta u Sarajevu (UNSA) u kategorijama: *Opće informacije o biblioteci, Zbirke i usluge* i kategoriji *Dodatno*, utvrditi nivo upotrebljivosti i pristupačnosti postojećih sadržaja web prezentacija visokoškolskih biblioteka, te strukturirati preporuke za oblikovanje sadržaja web prezentacija visokoškolskih biblioteka. Korištene metode su analiza sadržaja, deskriptivna metoda, komparativna metoda i kvantitativna metoda.

Nakon uvodnih razmatranja, drugo poglavlje ovog rada, *Visokoškolske biblioteke*, problematizira pitanje zadaća, zbirki i usluga visokoškolskih biblioteka. U poglavlju se naglašava šest zadataka koje biblioteka treba ispuniti kako bi aktivno bila uključena u nastavu prema autorici Dizdar. Također se govori o minimalnim standardima i normativima visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini.

U trećem poglavlju, *Web prezentacije visokoškolskih biblioteka*, akcenat je stavljen na svrhu i cilj, te oblikovanje sadržaja na web prezentacijama visokoškolskih biblioteka kako bi se

zadovoljili kriteriji upotrebljivosti i pristupačnosti web prezentacija. U poglavlju se tematiziraju i načini na koje visokoškolske biblioteke mogu koristiti svoje web prezentacije u promoviranju vlastitih usluga i zbirki akademskoj i široj zajednici.

Rezultati istraživanja su prikazani u četvrtom poglavlju, *Analiza sadržaja visokoškolskih biblioteka Univerziteta u Sarajevu*. Istraživanjem su obuhvaćene članice i pridružene članice Univerziteta u Sarajevu. Analiza sadržaja web prezentacija visokoškolskih biblioteka bazirana je na ispitivanju pomenutih kategorija sadržaja sa posebnim naglaskom na elemente sadržaja web prezentacija sa aspekata upotrebljivosti i pristupačnosti. Cilj poglavlja je prikazati i diskutirati trenutno stanje web prezentacija visokoškolskih biblioteka Univerziteta u Sarajevu, te ukazati na prisustvo odnosno odsustvo određenih elemenata sadržaja na analiziranim web prezentacijama.

Peto poglavlje, *Preporuke za oblikovanje sadržaja web prezentacija visokoškolskih biblioteka*, na temelju smjernica i analize postojećih web prezentacija, donosi preporuke za oblikovanje sadržaja na web prezentacijama visokoškolskih biblioteka. Preporuke su podijeljene na tri kategorije sadržaja web prezentacija, *Opće informacije*, *Zbirke i usluge* te kategoriju *Dodatno* sa aspekata upotrebljivosti i pristupačnosti web prezentacija.

2. Visokoškolske biblioteke

Visokoškolska biblioteka je organizacijska jedinica u sastavu univerziteta ili posebna stručna organizacijska jedinica u sastavu fakulteta koja „prikuplja, sređuje, čuva i daje na korištenje dokumente“¹ potpomažući nastavni proces i istraživački rad korisnika.

Na osnovu zbirki i organizacije usluga visokoškolske biblioteke se mogu podijeliti na dva tipa, „općeoznanstveni i specijalni“². Univerzitetska biblioteka je općeoznanstvenog tipa, a fakultetske ili biblioteke umjetničkih akademija su specijalnog tipa jer sadržajem svojih zbirki unapređuju rad matičnog odsjeka. Oba tipa visokoškolskih biblioteka podliježu „zahtjevima visokog obrazovanja u sklopu Bolonjske deklaracije, a oni su: fleksibilnost, interdisciplinarnost, kreativnost i doživotno učenje“.³ Drugim riječima, visokoškolske biblioteke upotrebljavaju nove tehnologije, čine potporu učenju svih oblasti u visokoškolskoj instituciji, kao i potporu razvoju vještina potrebnih za pronalaženje i upotrebu informacija.

„Kako bi biblioteke bile u partnerskom odnosu pri realizaciji nastave, one trebaju da podržavaju:

- razvoj projekata učenja na daljinu;
- razvoj ciljanih projekata informatičke pismenosti;
- pružanje računarski posredovanih usluga;
- razvoj i korištenje kompleksnih tekstualnih baza podataka koje se nalaze na moćnim bibliotekskim servisima, u pravilu univerzitetskih biblioteka;
- razvoj kontaktnih tačaka navigacije znanja ili akademskih mreža.“⁴

Visokoškolske biblioteke predstavljaju središte učenja, kao takve biblioteke se svojim uslugama prilagođavaju potrebama korisnika i odgovaraju na edukacijske potrebe korisnika.

---

¹ Tadić, K., 1994. Rad u knjižnici. Opatija: Naklada Benja. str. 11. Dostupno na: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/katm.htm> (Datum pristupa: 25.5.2017.)

² Jovović, V., 2010. Uloga biblioteke u Bolonjskom procesu. Sociološka luča, god. 4, broj 1, str. 294 - 301. Dostupno na: <http://www.socioloskaluca.ac.me/PDF13/Jovovic,%20V.,%20Uloga%20biblioteke%20u%20Bolonjskom%20procesu.pdf> (Datum pristupa: 1.3.2017.god.), str. 295.

³ Ibid. str. 296.

⁴ Dizdar, S., 2008. Visokoškolske biblioteke na razmeđu svjetova: Utjecaj Bolonjskog procesa na preoblikovanje službi i usluga visokoškolskih biblioteka. U: Savjetovanje Reforma visokog obrazovanja i primjena Bolonjskog procesa na Univerzitetu u Sarajevu: zbornik radova. Fojnica: „Štamparija FOJNICA“. Str. 570.

2.1. Zadaće visokoškolskih biblioteka

Osnovna zadaća visokoškolskih biblioteka je doprinos razvoju nauke i visokog obrazovanja kao i širenju znanja, usko povezano sa zadacima i funkcijama svakog univerziteta.⁵ Stoga, zadaci visokoškolske biblioteke zavise od zadataka, ciljeva i planova nastave i znanstvenog rada na univerzitetu. Odgovoriti zahtjevima univerziteta je moguće ukoliko se uspostavi fleksibilan odnos prema nastavnom planu. „Aktivno uključivanje biblioteke u nastavu karakteriše šest osnovnih zadataka:

1. obaveza obučavanja studenata, nastavnika i ostalih korisnika biblioteke za efikasno korištenje informacionih izvora
2. obaveza da informacioni izvori pruže podršku razvoju studenata i građana koji će se ubuduće permanentno obrazovati
3. obaveza otvaranja biblioteke ka pripadnicima drugih zajednica, a ne samo univerziteta
4. obaveza obrazovanja članova ostalih institucija u cilju boljeg iskorištavanja informacionih izvora koje biblioteka posjeduje
5. obaveza održavanja zbirke, tako da ona osigurava zadovoljenje osnovnih potreba korisnika univerziteta
6. osiguranje međubibliotečke saradnje kako bi korisnik dobio publikacije kojih nema u biblioteci.“⁶

Navedenih šest zadataka se može posmatrati kroz odnos biblioteke prema korisniku, „zadaje fakultetskih biblioteka su da utvrdi potrebe za znanstvenom i nastavnom građom, izgradnja fonda, odabir elektronskih izvora, osiguravanje dovoljnog broja primjeraka ispitne literature i priručnika za studente, da nabavlja građu za svoje znanstveno područje, da izgrađuje specijalne zbirke, da izgrađuje zapise o fondu i zapis o primjerku u skupnom katalogu, da izgrađuje

---

⁵ Standardi za biblioteke univerziteta u Jugoslaviji., 1978. Bibliotekarstvo časopis društva bibliotekara Bosne i Hercegovine, god. 1, broj 2, str. 106 - 128.

⁶ Dizdar, S., 2008. Visokoškolske biblioteke na razmeđu svjetova: Utjecaj Bolonjskog procesa na preoblikovanje službi i usluga visokoškolskih biblioteka. U: Savjetovanje Reforma visokog obrazovanja i primjena Bolonjskog procesa na Univerzitetu u Sarajevu: zbornik radova. Fojnica: „Štamparija FOJNICA“. str. 569.

repozitorij za pohranu elektronskih inačica intelektualnih uradaka matične ustanove, da učestvuje u nastavno-obrazovnoj djelatnosti matične ustanove.“⁷

2.2. Zbirke i usluge visokoškolskih biblioteka

Zbirke visokoškolskih biblioteka treba da omoguće ispunjavanje zadataka i funkcija biblioteka svojim obimom i sadržajem. Bibliotečke zbirke treba da sadrže djela trajne naučne, obrazovne, kulturne i umjetničke vrijednosti kao i savremene dokumente koja služe kao izvori naučnih informacija. Izgradnja zbirki nastaje na osnovu utvrđene nabavne politike i planova nabavke, koji se zasnivaju prvenstveno na potrebama naučno-istraživačkih programa i nastavnih planova i programa univerziteta, odnosno fakulteta.⁸ Bibliotečke zbirke se grade kupovinom, razmjenom i poklonom.

Razvoj biblioteka u 21. stoljeću je obilježen razvojem novih strategija, koje bi trebale omogućiti ravnopravno korištenje i razvoj bibliotečkih zbirki u štampanom i elektronskom obliku u skladu s potrebama korisnika. Biblioteke fond dijele na “opću zbirku i cijeli niz posebnih zbirki. Podjela se provodi prema vrsti građe i prema sadržajima koji su zastupljeni. Prema vrsti građe obično se stvaraju ove zbirke: zbirka rukopisa, zbirka starih tiskanih knjiga (s određenom graničnom godinom), zbirka periodike, zbirka grafike, zbirka kartografskih publikacija, muzikalija, fotografija, gramofonskih ploča, mikrofilmova, sitnog tiska i druge. Prema predstavljenom sadržaju mogu se izgrađivati posebne zbirke, primjerice, zavičajne zbirke, spomen-zbirke, zbirke knjižničarske literature.”⁹

---

⁷ Dizdar, S., 2008. Visokoškolske biblioteke na razmeđu svjetova: Utjecaj Bolonjskog procesa na preoblikovanje službi i usluga visokoškolskih biblioteka. U: Savjetovanje Reforma visokog obrazovanja i primjena Bolonjskog procesa na Univerzitetu u Sarajevu: zbornik radova. Fojnica: „Štamparija FOJNICA“. str. 571.

⁸ Standardi za biblioteke univerziteta u Jugoslaviji., 1978. Bibliotekarstvo časopis društva bibliotekara Bosne i Hercegovine, god. 1, broj 2, str. 114.

⁹ Tadić, K., 1994. Rad u knjižnici. Opatija: Naklada Benja. str. 34. Dostupno na: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/katm.htm> (Datum pristupa: 25.5.2017. god.)

Visokoškolske biblioteke, fakultetske i univerzitetske, “u posebne zbirke svrstavaju diplomske i magistarske radnje te doktorske disertacije”¹⁰. Zbirke informacijskih izvora (sekundarnih i tercijarnih publikacija) trebaju biti smještene u slobodnom (otvorenom) pristupu.

„Biblioteke su dužne da u informacijske svrhe koriste i usavršavaju sljedeće oblike rada:

- a) pružanje osnovnih informacija o biblioteci i njenoj djelatnosti;
- b) upućivanje korisnika u služenje katalogima kao i sekundarnim i tercijarnim publikacijama;
- c) organizovanje tematskih i drugih izložbi;
- d) izdavanje biltena prinovaljene literature;
- e) izradu SDI i Current - contents-a;
- f) izradu bibliografija radova nastavnog osoblja;
- g) izradu drugih specijalnih bibliografija ili popisa literature.“¹¹

Nacrt dokumenta *Minimalni standardi i normativi u visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini* nalaže da:

3.6.) Visokoškolska ustanova mora obezbijediti direktan pristup informacijama u digitalnom obliku i to na najmanje dvije digitalne biblioteke i dvije naučne baze podataka sa plaćenim pristupom.

3.7.) Svaki student pri upisu u biblioteku treba dobiti šifru za pristup mrežnim izvorima daljinski dostupne građe i upute za korištenje bibliotečkog sadržaja i informatičkih i tehničkih sredstava dostupnih u prostoru biblioteke i čitaonice.

3.8.) Biblioteka mora imati uspostavljenu elektronsku i štampanu bazu/registar bibliotečke građe, katalogiziranih baza ostalih radova nastalih na ustanovi i arhivske građe, te podataka o direktnom pristupu digitalnim bibliotekama i naučnim bazama podataka, radi omogućavanja uvida korisnicima biblioteke u ukupan sadržaj sa kojim biblioteka raspolaže.

---

¹⁰ Tadić, K., 1994. Rad u knjižnici. Opatija: Naklada Benja. str. 37. Dostupno na: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/katm.htm> (Datum pristupa: 25.5.2017. god.)

¹¹ Minimalni standardi i normativi u visokom obrazovanju u BiH. Prijedlog dokumenta. Dostupno na: <http://www.heg.gov.ba/Dokumenti/u-pripremi/?id=2448> (Datum pristupa: 28.5.2017.god.)

Mrežna stranica omogućuje jednostavan pristup do udaljenih izvora elektroničke građe. Jedan dio elektroničke građe danas postaje dio bibliotečkog fonda, no jedan dio još uvijek nije. Stoga je podijeljena na podskupine: elektronski časopisi i novine, elektronski arhiv tekstova članaka biblioteke, online baze podataka, digitalne zbirke biblioteka, projekti vezani uz digitalne biblioteke, regionalni elektronski informacijski izvori, vladini elektronski informacijskih izvori, online izložbe, civilna društva i udruge, bibliotekarska društva i udruge.¹²

Online bibliotečki katalog jeste temeljni element web prezentacije kada su u pitanju bibliotečke službe i usluge. „Sa pojavom online kataloga, učenici i nastavno osoblje ne moraju više ići u fizički prostor biblioteke zbog pretraživanja kataloga. Prozor koji je prvi put doveo svijet informacija u biblioteku sada se koristi za dijeljenje informacija sa korisnicima na udaljenim lokacijama. Nastavnici i učenici mogu koristiti njihove računare za pristup bibliotečkim zbirkama u bilo koje doba. Oni mogu pronaći jedinice građe koje su im potrebne, utvrditi da li su dostupne i staviti na listu čekanja.“¹³ Još jedna prednost online kataloga može biti podsticanje nekih korisnika da posjete fizički prostor biblioteke.

Online referentne usluge zadovoljavaju informacijske potrebe korisnika djelovanjem ljudskog posrednika, međutim razvojem tehnologije pojavljuje se alternativni načini komunikacije sa korisnicima temeljen na primjeni računarske i komunikacijske tehnologije u novomu digitalnom okruženju.¹⁴ U digitalnom okruženju komunikacija s korisnikom se može odvijati elektronskom poštom, mrežnim obrascem poput usluge “Pitajte bibliotekara” kao i pričaoicom u realnom vremenu.

Bibliotekari trebaju pomoću web prezentacija osigurati svojim korisnicima pristup digitalnim te udaljenim izvorima odnosno ponuditi online referentnu uslugu.

---

¹² Standardi za biblioteke univerziteta u Jugoslaviji., 1978. Bibliotekarstvo časopis društva bibliotekara Bosne i Hercegovine, god. 1, broj 2, str. 115.

¹³ Baumbach, D., Brewer, S., Renfroe, M., 2004. What should be on a school library web page?. Learning & Leading with Technology. god. 32, broj 1.
Dostupno na: https://archive.org/stream/ERIC_EJ695797/ERIC_EJ695797_djvu.txt (Datum pristupa: 21.6.2017. god.)

¹⁴ Bošančić, B., 2010. Online referentne usluge : pregled razvoja u teoriji i praksi. Vjesnik bibliotekara Hrvatske. god. 53, br. 1, str. 70. Dostupno na: [www.hkdrustvo.hr/datoteke/830/vbh/God.53\(2010\),br.1](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/830/vbh/God.53(2010),br.1) (Datum pristupa: 10.3.2017. god.)

3. Web prezentacije visokoškolskih biblioteka

Web prezentacije predstavljaju način virtuelnog prikazivanja biblioteka uz pomoć web tehnologije. Pojavom World Wide Web-a isprva su “biblioteke su uz osnovne informacije o biblioteci, predstavljale podatke o vlastitim štampanim zbirka putem online kataloga.”¹⁵ Danas je akcenat na tome da se kreira “u potpunosti korisnički orijentisana web prezentacija na kojoj je moguće dobiti uvid u sve aktivnosti biblioteke, zbirke na različitim nosačima, medijima i u različitim formatima, kao i u sve usluge koje nudi.”¹⁶ Web prezentacije su dale mogućnost za proširivanje, obogaćivanje i redefinisane bibliotečkih usluga.

Diseminacija informacija na web prezentaciji odražava se pomoću: osnovnih podataka o biblioteci (radno vrijeme, zbirke, Pravilnik o poslovanju biblioteke...), pristupa računalnom katalogu i drugim bazama podataka, stabilnih veza s drugim internet stranicama (pristup udaljenim elektroničkim izvorima), internih pretraživača, informacijsko-komunikacijske usluga na internetu (“Pitajte bibliotekara”, “Predložite nabavu”, “Primjedbe i kritike”, “Naručite knjige”), prezentacije digitalnih zbirki, arhiva, iz fonda biblioteke radi predstavljanja i lakšoj dostupnosti svim korisnicima.¹⁷ Izrada web prezentacija trebala bi započeti uvažavanjem elemenata koji se odnose na svrhu, sadržaj, odgovornost, dizajn, tehnologiju te funkcionalnost stranica jer je osnovni cilj omogućiti korisnicima lakši pristup i korištenje sadržaja tih stranica. Cilj web prezentacije trebao bi biti: predstavljanje biblioteke, ponuda zbirki biblioteke, pristup izvorima na daljinu, pripremiti korisnika na virtualni ulaz u biblioteku i omogućiti komunikaciju s korisnikom mreže.¹⁸

Najčešće usluge su posudba građe, međubibliotečka posudba, nabavka građe, mogućnost da korisnici putem e-pošte ili mrežnog obrasca predlože naslove za nabaviti, posebne zbirke i

---

¹⁵ Stojanovski, J., 2011. Analiza sadržaja web stranica visokoškolskih knjižnica sa pokazateljima razvoja digitalne knjižnice. Doktorska disertacija, Zagreb : Sveučilište u Zagrebu. str. 18. Dostupno na: http://fulir.irb.hr/414/1/PHD_Stojanovski2011.pdf (Datum pristupa: 6.7.2017. god.)

¹⁶ Ibid. str. 19.

¹⁷ Petrić, T., 2013. Mrežne stranice sveučilišnih knjižnica : knjižničarske usluge i strukovna etika. Vjesnik bibliotekara Hrvatske, god. 56, broj 1 – 2, str. 204.

Dostupno na: http://hrcaj.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=170279 (Datum pristupa: 6.7.2017. god.)

¹⁸ Ibid. str. 198.

pravila korištenja, usluge za skupine korisnika sa invaliditetom, fotokopiranje, pravila korištenja biblioteke itd.

Web prezentacije nerijetko imaju mnoge sekcije i podsekcije. Kretanje virtuelnim prostorom može dovesti korisnika do mjesta na kojem nije želio da bude, stoga treba omogućiti povratak na početnu stranu putem loga fakulteta, a putem loga biblioteke omogućiti korisniku povratak na početnu stranicu biblioteke.

Bitna je i količina teksta na web prezentaciji, jednostavan stil pri pisanju i dijeljenje većeg teksta u manji broj pasusa doprinosi lakšem snalaženju korisnika.

Poveznice predstavljaju „veze između dvije web stranice ili dva dijela iste web stranice, pri čemu izvorišna stranica sadrži poveznicu.“¹⁹ Naslovi poveznica trebaju jasno sugerirati korisniku sadržaj.

Među općim podacima na web prezentaciji visokoškolske biblioteke bi trebali biti: adresa, telefon i URL stranice, pravilnik o uslovima, načinu korištenja građe te poslanju biblioteke, informacije o radnim i neradnim danima, popis osoblja biblioteke s telefonskim brojevima i adresama elektronske pošte, informacije o mogućnosti zaposlenja i volontiranja u biblioteci, publikacije biblioteke, historija biblioteke i njena budućnost, statistički podaci o posudbi i pristupu, primjedbe i komentari, te pravilnik o upotrebi ličnih računara u biblioteci.²⁰

URL visokoškolske biblioteke je vjerovatno u sklopu visokoškolske institucije što je potrebno dati kao informaciju korisnicima. Kada govorimo o kontakt podacima, e-mail predstavlja jednostavan i brz način komunikacije upotrebom web tehnologije. Pravilnik o radu visokoškolske biblioteke je važan sadržaj koji korisnici web prezentacije mogu pretraživati.

„Pravilima se određuju svi odnosi u korištenju građe, a to znači da se njima jasno utvrđuje:

- koja se građa koristi u samoj knjižnici, a koja se može posuđivati izvan njezinih prostorija;

---

¹⁹ Stojanovski, J., 2011. Analiza sadržaja web stranica visokoškolskih knjižnica s pokazateljima razvoja digitalne knjižnice. Doktorska disertacija. Zagreb : Sveučilište u Zagrebu. str. 205. Dostupno na: http://fulir.irb.hr/414/1/PHD_Stojanovski2011.pdf (Datum pristupa: 6.7.2017. god.)

²⁰ Petrić, T., 2013. Mrežne stranice sveučilišnih i visokoškolskih knjižnica : knjižničarske usluge i strukovna etika. Vjesnik bibliotekara Hrvatske, god. 56, broj 1 - 2, str. 193 - 221. Dostupno na: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=170279 (Datum pristupa: 6.7.2017. god.)

- koliko se primjeraka građe može odjednom uzeti na posudbu;
- vrijeme posudbe;
- povrat građe u istom stanju u kojemu je uzeta na korištenje;
- naknada za oštećenu i izgubljenu knjižničnu građu te za zadržavanje građe dulje od odobrenog vremena.²¹

3.1. Svrha i ciljevi web prezentacija visokoškolskih biblioteka

Svrha i ciljevi visokoškolskih biblioteka su da biblioteka bude centar koji će osigurati pristup različitim izvorima informacija pomoću tehnologije. Visokoškolska biblioteka je uključena u rad prvenstveno sa studentima koji očekuju da im tražene informacije uvijek budu dostupne, kako bi im mogli pristupiti lako i bez vremenskih i prostornih ograničenja.

Visokoškolske biblioteke putem web prezentacija mogu promovirati opće informacije o biblioteci, zbirkama i uslugama te informacijama o nedavnim dešavanjima, prinovama i slično. Neki od načina na koje bi visokoškolske biblioteke mogle koristiti web prezentacije u „promoviranju vlastitih usluga i zbirki izvjesnoj akademskoj zajednici jesu sljedeći:

- Pripreme i prezentacije promotivnog bibliotečkog materijala u štampanoj i digitalnoj formi,
- Kreiranje web prezentacija biblioteka uz pružanje mogućnosti on-line komentara korisnika i postavljanja pitanja,
- Pružanje mogućnosti on-line davanja prijedloga za kupovinu bibliotečke građe,
- Uručivanje promotivnog bibliotečkog materijala koji može uključiti smjernice za izgradnju i upravljanje fondom, informacije o budžetiranju i sl. svakom članu obrazovne institucije,
- Traženje mogućnosti da biblioteka učestvuje u znanstveno-istraživačkim projektima obrazovne institucije,
- Učešće u univerzitetskim programima orijentacije za nove studente,

---

²¹Tadić, K., 1994. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja. str. 45. Dostupno na: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/katm.htm> (Datum pristupa: 25.5.2017. god.)

- Kontinuirano upoznavanje novih ali i starih članova akademskog osoblja s bibliotekom, njenim zbirkama i uslugama,
- Formiranje tzv. mailing lista i redovno slanje obavještenja o prinovima, bibliotečkim aktivnostima i drugim događanjima od interesa svim sudionicima u obrazovnom sistemu jedne institucije i sl.²²

Najčešći zahtjevi koji se nameću pred web prezentacije biblioteka, tako i pred web prezentacije visokoškolskih biblioteka su pristupačnost, upotrebljivost, dizajn, ažuriranost web prezentacija.

3.2. Oblikovanje sadržaja web prezentacija visokoškolskih biblioteka

Pored informacijske arhitekture, na web prezentacijama visokoškolskih biblioteka jako važan element je i sam sadržaj koji treba imati informativnu, edukativnu ili zabavnu svrhu. „Informacije navedene na mrežnim stranicama moraju biti točne, pouzdane i objektivno predstavljene te korisnicima relevantne, a izvori navedenih informacija moraju se moći provjeriti.“²³ Ponuđeni sadržaj korisnicima treba biti lahko shvatljiv te treba imati određenu vrijednost za njih.

„Pri izradi i uređivanju sadržaja web stranica potrebno je obratiti pažnju na sljedeće:

- važno je koristiti što jednostavniji jezik pisanja u obraćanju korisniku i što jasniji način izražavanja,
- tekstovi trebaju biti što sažetiji,
- potrebno je ponuditi adekvatnu zamjenu za slušni ili vidni sadržaj (video i audio materijali trebali bi imati transkript, titlovi bi trebali biti sinkronizirani sa zvukom),
- svi sadržaji i dokumenti koji se dodaju na web trebali bi biti pristupačni osobama s invaliditetom,

---

²² Johnson, P., 2004. Prema Kodrić, L., 2008. Visokoškolske biblioteke na razmeđu svjetova: Utjecaj Bolonjskog procesa na preoblikovanje službi i usluga visokoškolskih biblioteka. U: Savjetovanje Reforma visokog obrazovanja i primjena Bolonjskog procesa na Univerzitetu u Sarajevu: zbornik radova. Fojnica: „Štamparija FOJNICA“. str. 589.

²³ Faletar, S., Golub, K., Sudarević, A., 2003. Smjernice za izradu mrežnih stranica školskih knjižnica: usporedba hrvatskih i stranih primjera. Školska knjižnica i kvalitetna škola: Prostor i mediji: Poučavanje i radost čitanja: zbornih radova XIV. Proljetne škole školskih knjižničara Republike Hrvatske. str. 76. Dostupno na: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:748235/FULLTEXT01.pdf> (Datum pristupa:25.5.2017. god.)

- treba koristiti standardne formate dokumenata (doc, pdf),
- kako bi se tekst obogatio, preporuča se koristiti slike i crteže.“²⁴

Drugim riječima, pored navedenih smjernica potrebno je dodatno operacionalizirati, kako bi „tekst bio dostupniji što većem broju korisnika, pri oblikovanju teksta potrebno je paziti na niže navedene preporuke:

- Za oblikovanje teksta koristiti jednostavne, čitljive fontove: Arial, Verdana i slične fontove bez serifa.
- Sav tekst poravnati uz lijevu marginu.
- Veličina fonta trebala bi odgovarati veličini 12 pt u tiskanom materijalima ili većoj.
- Krajnjem korisniku omogućiti promjenu veličine, boje i vrste fonta. Promjena veličine teksta moguća je i u samom sučelju preglednika. Prilikom povećanja teksta, može doći do preklapanja s drugim elementima pa stranica postaje nečitljiva. Trebalo bi osigurati čitljivost stranice i kad je tekst povećan 150-200 % (npr. Izbjeći preklapanje tako da se povećanjem teksta poveća i element u kojem se tekst nalazi).
- Zbog povećanja čitljivosti, prored među linijama teksta treba biti 1,5 ili dvostruki.
- Također, da bi se povećala čitljivost potrebno je koristiti praznine između teksta i drugih elemenata.
- Za veće odlomke teksta nije preporučljivo koristiti kurziv.
- Nije preporučljivo koristiti tekst koji se kreće (element marquee).“²⁵

---

²⁴ Kurtović, G., 2014. Opće smjernice za prilagodbu web-stranica osobama s invaliditetom. Sveučilište u Zagrebu : Sveučilišni računarски centar. str. 3. Dostupno na: http://www.srce.unizg.hr/files/srce/docs/o-srcu/ulaz-invalidi/smjernice_pristupacnost_web_srce20141.pdf (Datum pristupa: 26.5.2017. god.)

²⁵Ibid. str. 5.

3.3. Upotrebljivost web prezentacija

Da bi web prezentacija bila upotrebljiva ona mora zadovoljavati kriterije jednostavnosti i učinkovitosti. Prema standardu ISO 9241-11 upotrebljivost se definira kao „opseg u kojem određeni korisnik može uspješno, učinkovito i sa zadovoljstvom koristiti određeni proizvod da bi postigao specifične ciljeve u danom kontekstu.“²⁶ U kontekstu web prezentacija visokoškolskih biblioteka, korisniku je potrebna informacija, te kretanjem u virtualnom prostoru on može doći do informacije, ali ako nije pronašao datu informaciju ili se nije osjećao ugodno onda web prezentacija nije upotrebljiva.

Jackob Nielson navodi pet komponenti upotrebljivosti:

- *lakoća učenja* kako bi korisnici mogli brzo naučiti sistem i kako bi radili bez teškoća,
- *efikasnost* u korištenju radi uštede vremena,
- *pamtljivost* osigurava da korisnici nakon nekog vremena se mogu snaći bez učenja iznova,
- *prevencija grešaka* pri izvođenju zadataka te *zadovoljstvo* pri korištenju.²⁷

Kako bi se zadovoljio kriterij uspješnosti web prezentacije potrebno je poštovati smjernice dizajna koje povećavaju web upotrebljivost. Deset najvažnijih smjernica za povećanje web upotrebljivosti su:

1. logotip i ime organizacije trebaju biti na svakoj web stranici - logotip treba imati poveznicu na početnu stranu;
2. ako mrežno mjesto ima više od 100 web stranica, treba omogućiti pretraživanje mrežnog mjesta;
3. naslovi stranica trebaju biti jednostavni i direktni tako da jasno objašnjavaju svrhu stranice i da imaju smisla kada se pojave u rezultatima pretraživanja web pretraživača;
4. struktura stranice treba biti takva da olakšava brzo pregledavanje - grupiranjem i korištenjem poglavlja se dugačak sadržaj stranice dijeli u nekoliko manjih cjelina;

---

²⁶ Vukovac, P, D., Orehovački, T., 2010. Metode vrednovanja web upotrebljivosti. CASE 22, Zbornik radova, Zagreb. str. 177. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/473208.PlantakVukovac_Orehovacki.pdf (Datum pristupa: 25.5.2017. god.)

²⁷ Ibid.

5. umjesto širokog objašnjavanja neke teme koristiti hipertekst za struktuiranje sadržaja kroz kratak pregled karakteristika na osnovnoj stranici a na nekoliko sekundarnih stranica detaljno razradite određenu podtemu. Na ovaj način posjetitelji web-a mogu zaobići podteme koje ih ne interesuju;
6. koristiti fotografije proizvoda, ali izbjegavati stranice s mnogo fotografija iste grupe proizvoda. Umjesto toga staviti jedan umanjeni prikaz fotografije na svaku stranice pojedinog proizvoda i poveznice na jednu ili više većih fotografija na sekundarnim stranicama. Time je osnovna stranica proizvoda ograničena na ikoničku fotografiju i brzo se učitava;
7. kod priprema umanjenih prikaza slika ograničiti se na neki važan detalj na slici, umjesto da se samo smanje velike slike jer će tako objekti na njoj postati neprepoznatljivi;
8. koristiti jasne i kratke nazive poveznica, tako da posjetitelji web-a znaju gdje će ih poveznica odvesti prije nego kliknu na nju;
9. osigurati da su sve važnije web stranice pristupačne ljudima s invaliditetom, naročito slabovidnim i slijepim osobama;
10. raditi ono što i drugi rade na svojim mrežnim mjestima – ako se nešto koristi na određen način na većini mrežni mjesta, posjetitelji web-a će isto očekivati i za preostala mrežna mjesta.²⁸

Vrednovanje upotrebljivosti provodi se pomoću različitih metoda koje je moguće svrstati u tri različite kategorije: *metoda pregledavanja*, *metoda testiranja*, *metoda ispitivanja*.²⁹ Izbor metode zavisi od mnogo faktora, prije svega od raspoloživih resursa (materijalnih, novčanih, tehničkih, vremenskih) te od cilja samog istraživanja.

Za potrebe ovog rada je korištena metoda pregledavanja, tako što je procjenjivana usklađenost web prezentacije sa važećim smjernicama koje osiguravaju upotrebljivost. Pogodna je za evaluiranje dizajna interfejsa te davanje preporuka za poboljšanje koje može rezultirati većom upotrebljivošću. Prilikom vrednovanja treba uzeti u obzir činjenicu da li korisnici web prezentacije postižu svoje ciljeve i imaju li pozitivno iskustvo tokom korištenja. Specifični

---

²⁸ Vukovac, P. D., Orehovački, T., 2010. Metode vrednovanja web upotrebljivosti. CASE 22, Zbornik radova, Zagreb. str. 179. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/473208.PlantakVukovac_Orehovacki.pdf (Datum pristupa: 25.5.2017.god.)

²⁹ Ibid. str. 180.

elementi koji bi mogli biti vrednovani su konzistentnost u navigaciji, korištenoj terminologiji i dizajnu, statični položaj osnovne navigacije na web stranici, jasnost poveznica, korištenje standardne tehnologije koja ne zahtijeva dodatnu instalaciju.³⁰

Dizajn orijentisan korisniku i vrednovanje upotrebljivosti omogućava izradu kvalitetne web prezentacije koja je komplementarna sa potrebama korisnika.

3.4. Pristupačnost web prezentacija

S obzirom na općeprihvaćene deklaracije o pravu na informaciju i pravu na obrazovanje, važno je osigurati pristup sadržaju na web prezentaciji visokoškolske biblioteke za osobe sa invaliditetom, prvenstveno osobe s disleksijom, osobe s poteškoćama vida, kao i osobe sa poteškoćama sluha. „Mrežna mjesta na Internetu postala su krajnje važna za prijenos svih vrsta informacija kao i za omogućavanje interaktivne komunikacije između javnosti, vladinih agencija i poslovnih subjekta. Izgled mrežnih mjesta treba biti jasan i jednostavan. Ona trebaju omogućavati lako kretanje, a njihov sadržaj treba biti dostupan osobama raznih čitateljskih razina. Također trebaju uključivati poveznice na dodatne izvore. Alternativno je rješenje posebna stranica lagana za čitanje povezana s glavnom stranicom. Cilj bi trebao biti pristupačnost za sve.“³¹

Bibliotečke zbirke trebaju biti pristupačne svim korisnicima što se može osigurati na više načina, jedan od načina jeste osiguravanje posebne vrste medija na web prezentaciji visokoškolskih biblioteka.

„Posebne vrste medija za osobe s poteškoćama su:

- Zvučne knjige, zvučne novine i zvučna periodička građa
- Knjige u uvećanom prikazu

---

³⁰ Vukovac, P. D., Orehovački, T., 2010. Metode vrednovanja web upotrebljivosti. CASE 22, Zbornik radova, Zagreb. str. 173. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/473208.PlantakVukovac_Orehovacki.pdf (Datum pristupa: 25.5.2017. god.)

³¹ Tronbacke, B., I., 2005. Smjernice za građu laganu za čitanje. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo. str. 8. Dostupno na: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:j8xNLeeNXOIJ:https://www.hkdrustvo.hr/datoteke/978+&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=ba> (Datum pristupa: 21.6.2017. god.)

- Knjige na brajevom pismu
- Video/DVD knjige s titlovima i/ili znakovnim jezikom
- Elektronske knjige
- Taktilne slikovnice³²

Sve nabrojane vrste medija osim knjiga na brajevom pismu i taktilne slikovnice, se mogu implementirati na web prezentaciju jer sa aspekta mogućnosti tehnologije nema ograničenja.

Postoji „deset principa za web pristupačnost:

1. Izbjegavati donošenje pretpostavki o fizičkim, psihičkim i čulnim sposobnostima korisnika kada god je to moguće.
2. Tehnologije koje korisnici koriste sposobne su slati i primati tekst.
3. Korisničko vrijeme i tehnologija pripadaju njima, ne nama. Nikada ne preuzimati kontrolu nad tim bez dobrog razloga.
4. Osigurati dobar alternativni tekst za svaki netekstualni sadržaj.
5. Koristiti široko dostupne tehnologije da doprete do posjetioca.
6. Koristiti jasan jezik za slanje poruka.
7. Učiniti svoje stranice, upotrebljivim, pretraživim i sa dobrom navigacijom.
8. Dizajnirati sadržaj za semantičko značenje i održavati razliku između sadržaja i prezentacije.
9. Postepeno povećavati osnovni sadržaj dodajući mu dodatne elemente. Uočiti da pojedini elementi jednostavno izgube na značaju za korisnike koji ih ne mogu ili ne žele koristiti.
10. Principe novih web tehnologije primijeniti kako bi bilo dostupnije.³³

Kako bi web prezentacija bila pristupačna potrebno je osigurati alternativni tekst za slike, tekst mora imati istu funkciju kao slika. Ikonice, audio zapis ili video zapis mogu učiniti dokumente dostupnim osobama koje imaju poteškoća s čitanjem.

---

³² Irvall, B., Nielsen, S, G., 2008. Pristup knjižnicama za osobe s invaliditetom lista za (samo)procjenu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo. Dostupno na:

https://www.google.ba/search?q=Pristup+knji%C5%BEicama+za+osobe+s+invaliditetm+%E2%80%A6+&ie=utf8&oe=utf8&client=firefox-b&gws_rd=cr&ei=zua2WQjbGobNaNL6hZAF (Datum pristupa: 1.3.2017. god.)

³³ Sydik, J., J., 2007. Design accessible web sites : thirty-six keys to creating content for all audiences and platforms. Raleigh, N.C. : Pragmatic bookshelf. Str. 16. Dostupno na:

http://www.r-5.org/files/books/computers/interface/design/Jeremy_Sydik-Design_Accessible_Web_Sites-EN.pdf (Datum pristupa: 6.7.2017. god.)

“Oblici e-pristupačnosti su:

- Situacijska pristupačnost – ogleda se u ostvarivanju uslova pristupačnosti internet stranica pri upotrebi mobilnih tehnologija (mobilni telefon, iPad i sl.) u raznim situacijama u kojima se mogu naći svi korisnici internet stranica.
- Socio-kulturna pristupačnost – određuje pravila zadovoljenja etničkih, kulturnih i rodni posebnosti upotrebe internetskih stranica.
- Funkcionalna pristupačnost – određuje uslove koje je potrebno zadovoljiti kako bi osoba s invaliditetom, starija osoba ili osoba koja je povremeno ili trenutno onemogućena usljed zdravstvenih razloga, mogla nesmetano koristiti mrežne stranice. Važno je zadovoljiti kriterijume pristupačnosti iz sva tri oblika pristupačnosti kako bi svi, uključujući i osobe s invaliditetom, imali punu pristupačnost, koja nije svedena isključivo na specifičnosti invaliditeta.”³⁴

Web pristupačnost uzima u obzir potrebe osoba s oštećenjem vida i sluha, osobe s daltonizmom, osobe s disleksijom. Kako bi web prezentacija bila pristupačna osobama s djelimičnim oštećenjem vida potrebno je kontrast između pozadine i boje slova učiniti što većim, za osobe s oštećenje sluha treba sav audio zapis pretvoriti u tekstualni, a osobama s daltonizmom će predstavljati teškoću ukoliko je neki sadržaj naglašen bojom, te je potrebno i o tome voditi računa. Osobama sa disleksijom je potrebno oblikovati tekst tako da bude kratak, jasan i lako razumljiv.

Smjernice WCAG 2.0 propisuju kako prikazati sve elemente web sadržaja kako bi bili pristupačni. “Smjernice su podjeljene na tri nivoa:

Prvi nivo - A: pri izradi web stranice obavezno se moraju implementirati smjernice prvog nivoa inače pristup web stranice neće biti moguć za osobe s invaliditetom.

Drugi nivo - AA: pri izradi web stranice trebalo bi implementirati smjernice drugog nivoa inače će pristup web stranici biti otežan za osobe s invaliditetom.

---

³⁴ Smjernice za e-pristupačnost. Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, u saradnji sa Udruženjem mladih sa hendikepom Crne Gore i Savezom slijepih Crne Gore. Dostupno na: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9LbfQXHtxKoJ:www.mid.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx%3Frid%3D186215%26rType%3D2%26file%3DSmjernice%2520e-pristupacnost.pdf+%amp;cd=9&hl=en&ct=clnk&gl=ba> (Datum pristupa: 22.6.2017. god.)

Treći nivo - AAA: pri izradi web stranice preporučuje se implementirati smjernice trećeg nivoa jer će se time olakšati pristup web stranici nekim skupinama osoba s invaliditetom.”³⁵

Kao mjerilo pristupačnosti se ne treba uzimati jedino treći nivo jer sve web prezentacije ne mogu ispuniti date kriterije.

Tabela 1: Prikaz kriterija pristupačnosti prema nivoima³⁶

Nivo A (početni)	Nivo AA (srednji)	Nivo AAA (napredni)
Tekstualna alternativa za sav netekstualni sadržaj (slike, polja za unos)	Video uživo ima caption Audio opis video sadržaja	Osiguran znakovni jezik za video zapis
Alternativa za video i audio sadržaj (tekstualni opis sadržaja)	Kontrast između teksta i pozadine 4.5:1 Sadržaj se može povećati do 200% bez gubitka funkcije	Proširena audio objašnjena za video Tekstualna alternativa prati video
Smisljena struktura sadržaja	Preporučuje se ne koristiti uslikan tekst	Osigurana alternativa za audio uživo
Caption za video	Precizno označeni naslovi i oznake	Kontrast između teksta i pozadine 7:1
Bez automatske reprodukcije zvuka	Obavijest o promjeni jezika	Visoka kvaliteta zvuka
Sadržaj dostupan preko tastature	Konstanta mogućnost navigacije i identifikacije	Nema vremenskih ograničenja Nema uzastopnog bljeskanja više od 3 puta
Korisni i jednostavni naslovi stranica	Upozoravanje na grešku	Sadržaj dostupan preko tastature bez iznimki
Svaki link ima smisao	Prevenција greški	
Određen jezik stranice		

³⁵ Eggert, E., 2016. How to Meet WCAG 2.0. A customizable quick reference to Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0 requirements (success criteria) and techniques. Dostupno na: <https://www.w3.org/WAI/WCAG20/quickref/> (Datum pristupa: 22.6.2017. god.)

³⁶ Ibid.

<p>Elementi se ne mijenjaju pri unosu</p> <p>Jasno definirana pogreška unosa</p> <p>Elementi imaju oznake i daju jasne upute</p> <p>Nema velikih greški u kodu</p>		<p>Korisnik dobiva informaciju o lokaciji na stranici</p> <p>Ponuda više načina prezentacije sadržaja</p> <p>Prekide odložiti ili zabraniti</p> <p>Objašnjenja stranih riječi i idioma</p> <p>Jednostavan jezik</p> <p>Objašnjenje svih riječi koje se teško izgovaraju</p> <p>Bez promjene elemenata dok korisnik ne zatraži</p> <p>Pružanje pomoći i instrukcija</p>
--	--	--

4. Analiza sadržaja web prezentacija visokoškolskih biblioteka Univerziteta u Sarajevu

Analiza sadržaja je metoda prikupljanja podataka iz informacijskih materijala: iz knjiga, časopisa, novina, s radija, televizije i interneta. Ključni elementi koje treba utvrditi u pripremi analize sadržaja su: kategorije analize sadržaja, uzorak analize sadržaja i jedinice analize sadržaja.³⁷ Kategorije predstavljaju obilježja sadržaja koji određujemo u određenom informacijskom materijalu. Lasswell kategorije dijeli na sadržajne i formalne, sadržajne govore o vrsti sadržaja, odakle i od koga je informacija potekla, kome je namijenjena, vrijeme na koje se informacija odnosi a formalna obilježja su vrsta medija, forma rečenica te retorički i propagandni oblici.³⁸ Prilikom određivanja uzorka analize sadržaja je potrebno ograničavanje na vremenski period istraživanja. Jedinice analize sadržaja zavise od informacijskog materijala, mogu biti riječi, rečenice, pasusi, članak, knjiga. Nakon kategorija, uzorka i jedinice analize sadržaja je potreban protokol za unošenje podataka, može se bilježiti frekvencija pojavljivanja kategorije u svakoj jedinici a može se upisivati pojavljivanje ili nepojavljivanje neke kategorije u svakoj jedinici.³⁹

Analizom sadržaja je obuhvaćeno 25 članica Univerziteta u Sarajevu, te 1 pridružena članica a ne sve četiri iz razloga što tri pridružene članice ne pripadaju tipu visokoškolskih biblioteka. Uvid u sve službene web prezentacije je učinjen od 25.5.2017. godine do 30.5.2017. godine sa posebnim osvrtom na sekciju za biblioteku u kojoj su praćene kategorije *Opći podaci*, *Zbirke i usluge*, te kategorija *Dodatno* sa aspekata pristupačnosti i upotrebljivosti. Najvažniji ciljevi istraživanja ovog rada su utvrditi elemente sadržaja na web prezentacijama visokoškolskih biblioteka UNSA u kategorijama *Opće informacije o biblioteci*, *Zbirke i usluge*, te *Dodatno*, utvrditi nivo upotrebljivosti i pristupačnosti postojećih sadržaja web prezentacija visokoškolskih biblioteka, te strukturirati preporuke za oblikovanje sadržaja web prezentacija visokoškolskih biblioteka.

---

³⁷ Vujević, M., 2002. Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih znanosti. Zagreb: Školska knjiga. str. 153.

³⁸ Ibid.

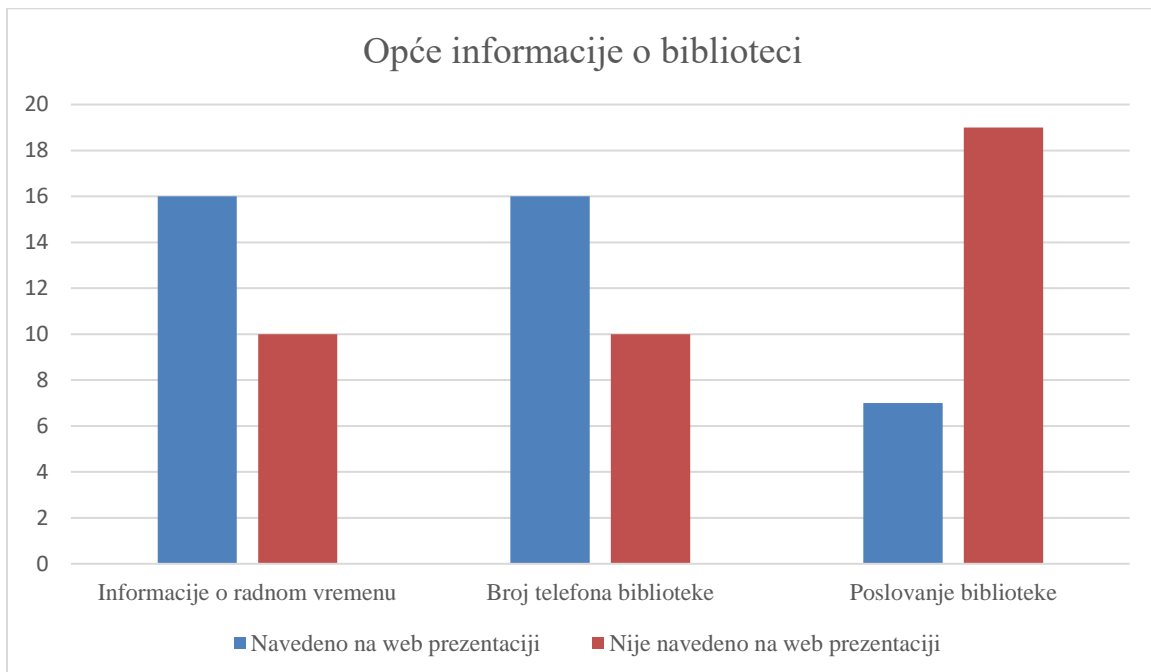
³⁹ Ibid.

4.1.1. Opće informacije

Metodom analize sadržaja u kategoriji *Opće informacije* bilježeno je prisustvo i odsustvo na web prezentacijama informacija o radnom vremenu, kontaktu, imenu i prezimenu bibliotekara, zvanju bibliotekara, pravilima biblioteke (pravila za ućlanjenje u biblioteku, vrijeme posudbe građe).

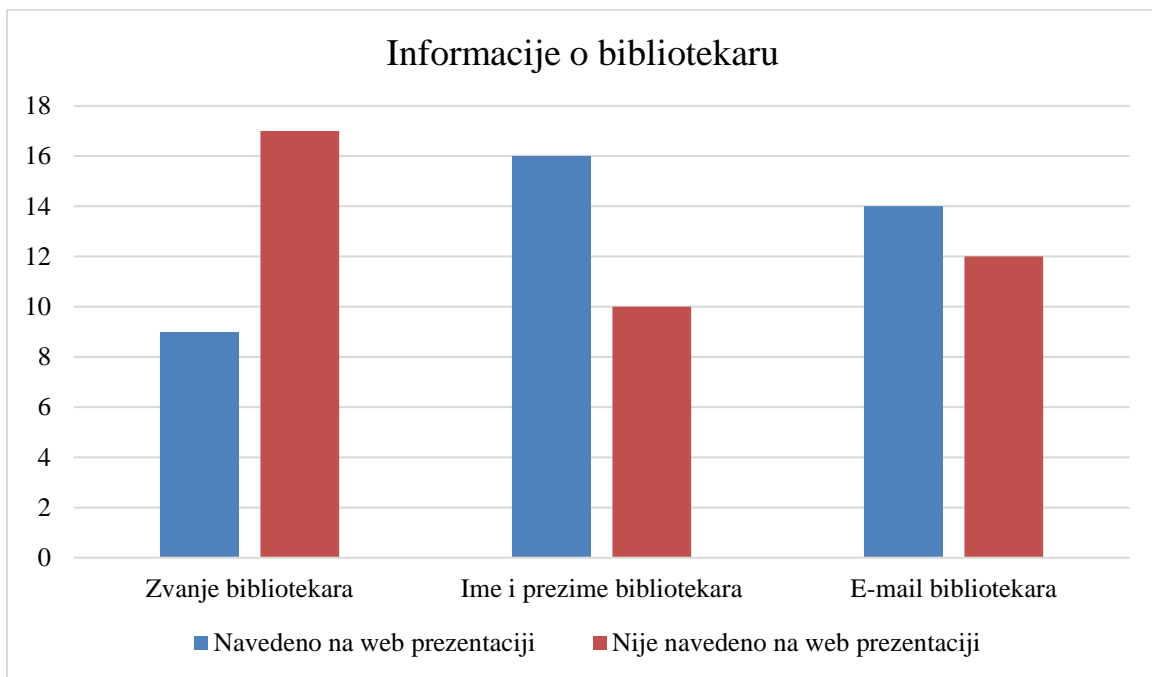
Univerzitet u Sarajevu broji 25 fakulteta i akademija te ima 4 pridružene članice od čega su analizirane sve članice i jedna pridružena članica UNSA. Od ukupnog broja članica, 2 biblioteke imaju samostalnu web prezentaciju u odnosu na službenu web prezentaciju fakulteta, 5 nema sekciju niti podsekciju za biblioteku na web prezentaciji, na 2 prezentacije se u Sekciji za „stručne službe“ spominje biblioteka, ime, prezime i zvanje bibliotekara, te kontakt.

Različito su organizovane web prezentacije visokoškolskih biblioteka, s tim u vezi, sekcija „Biblioteka“ može se pronaći u glavnom meniju kroz podsekcije „Akademija“, „Dokumentacioni centar“, „Stručne službe“, „Istraživački rad“, „Fakultet“, „Bibliotečko-informatički centar“ te „Organizacija“. Od ukupnog broja analiziranih web prezentacija na 16 je dostupna informacija o radnom vremenu biblioteke, na 16 web prezentacija je naveden broj telefona biblioteke, dok su na 7 web prezentacija prisutne informacije o poslovanju biblioteke.

Grafikon br.1: Opće informacije o biblioteci

Od 26 analiziranih web prezentacija informacije o zvanju osobe koja radi kao bibliotekar u visokoškolskoj biblioteci sadrži 9 web prezentacija, 2 web prezentacije sadrže informaciju o tome da bibliotekari osobe koje su diplomirani inženjeri. Samo na 16 web prezentacija je navedeno ime i prezime bibliotekara, dok je na 14 web prezentacija dostupan e-mail bibliotekara.

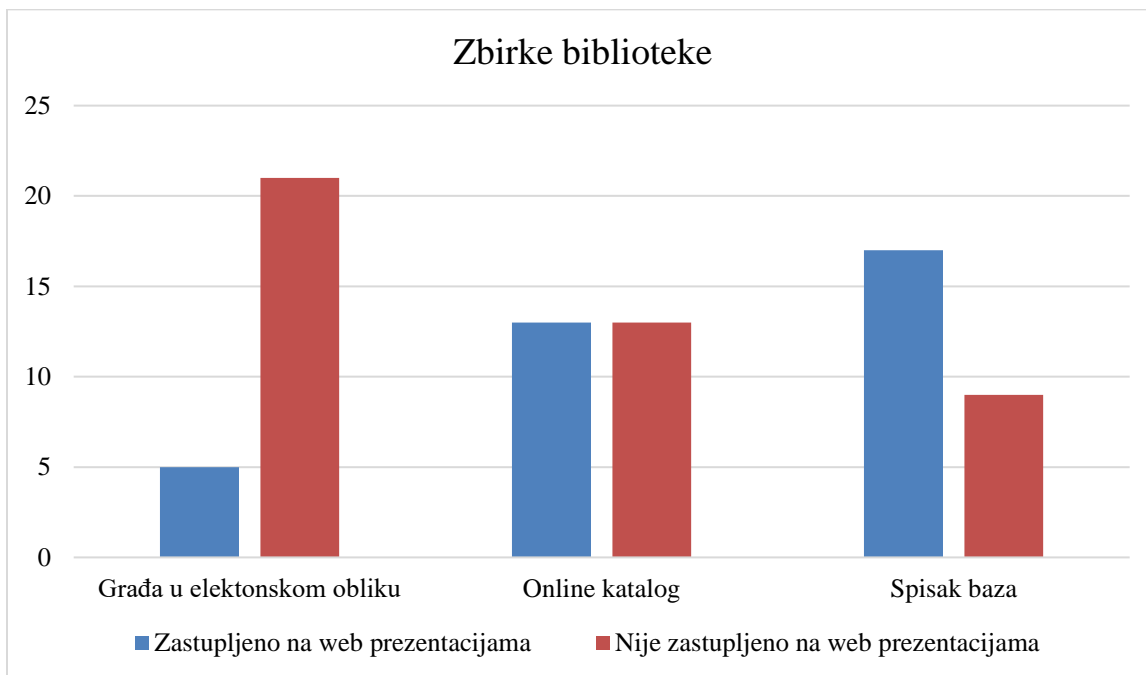
Grafikon br. 2: Informacije o bibliotekaru

4.1.2. Zbirke i usluge

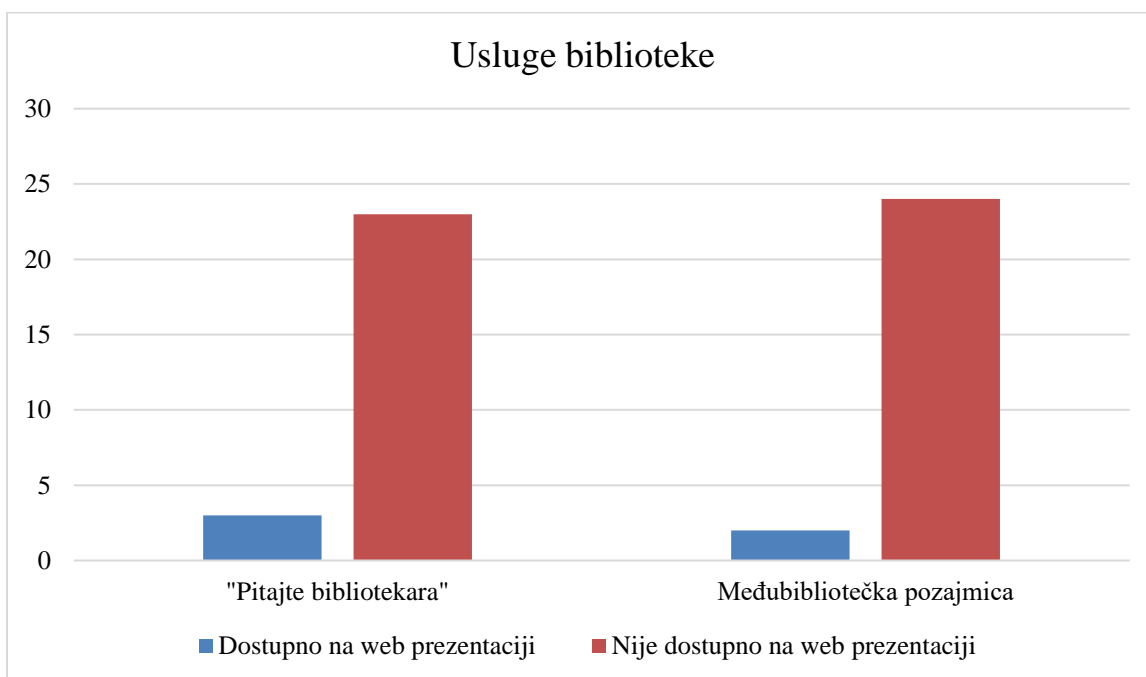
Elementi kategorije *Zbirke i usluge* koji su analizirani za potrebe ovog rada su: građa u elektronskom obliku, online katalog, međubibliotečka pozajmica, digitalna informacijska usluga Pitajte bibliotekara, spisak baza podataka i časopisa na koje je biblioteka ostvarila pretplatu.

Kada je riječ o visokoškolskim bibliotekama koje imaju sekciju za biblioteku na službenoj stranici fakulteta, građu u elektronskom obliku ima 5 web prezentacija visokoškolskih biblioteka. Jedan od najvažnijih elemenata web prezentacije bi trebao biti i online katalog. Međutim, na samo 13 web prezentacija je dostupan online katalog. Sa obzirom da su sve visokoškolske biblioteke Univerziteta u Sarajevu članice COBISS sistema vrlo je neobično da ne postoji poveznica koja vodi na online katalog. Poveznice na baze podataka u otvorenom pristupu također nisu prisutne na pomenutim web prezentacijama. Spisak baza podataka i časopisa na koje je visokoškolska biblioteka ostvarila pretplatu sadrži 17 web prezentacija

Grafikon br. 3: Zbirke biblioteke

Usluga „Pitajte bibliotekara“ je dostupna na samo 3 web prezentacije. Uočeno je pojavljivanje „Webmail“ aplikacije za čije korištenje korisnik mora biti prijavljen na web prezentaciji. Usluge međubibliotečke pozajmice se spominju na 2 web prezentacije.

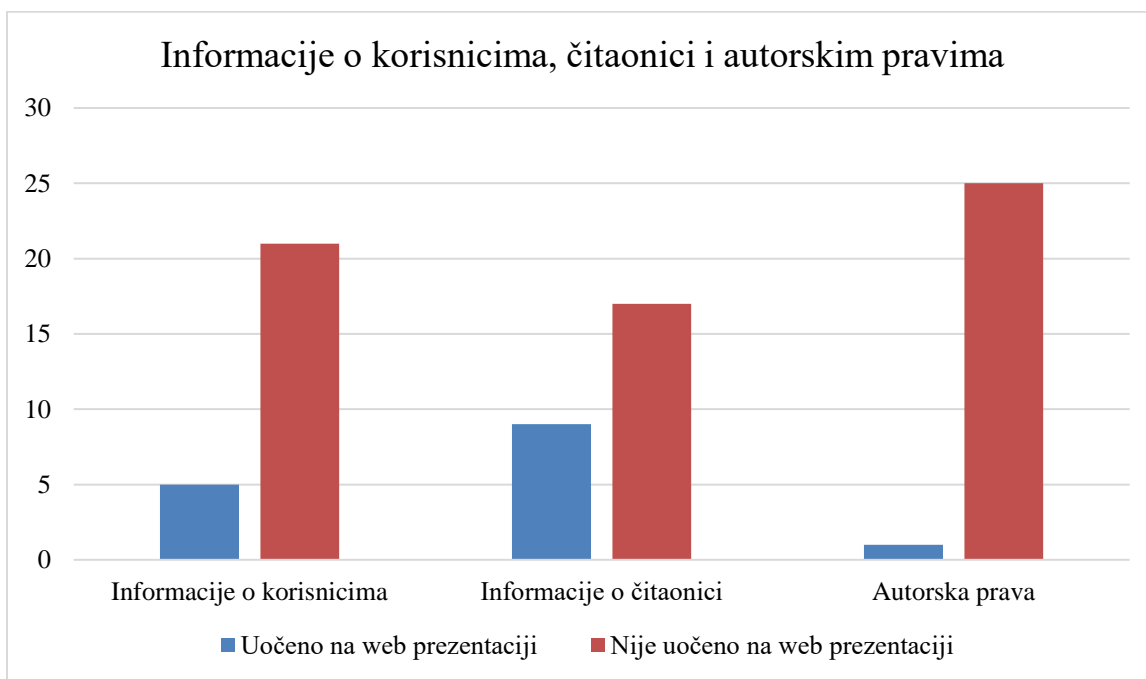

Grafikon br. 4: Usluge biblioteke

4.1.3. Dodatno

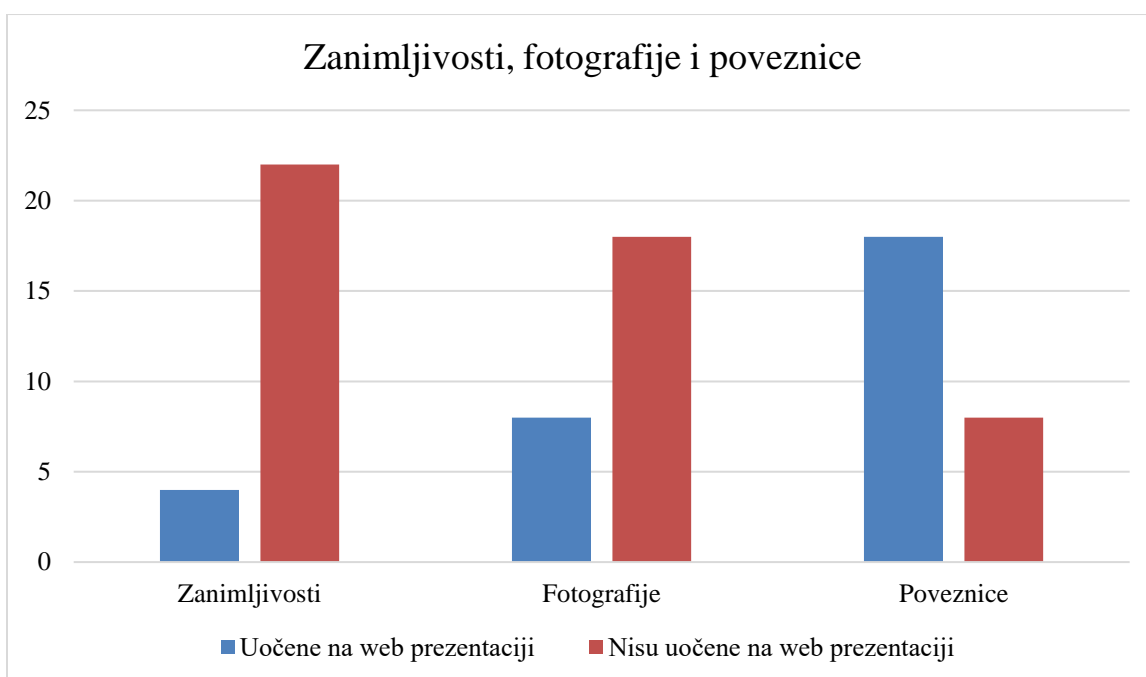
Na web prezentaciji visokoškolskih biblioteka se mogu navesti statistički podaci o građi, broju posuđenih jedinica građe, broju korisnika itd. Analizirani elementi kategorije *Dodatno* web prezentacija visokoškolskih biblioteka su: informacije o korisnicima, informacije o čitaonici, napomena o autorskim pravima, zanimljivosti, fotografije i relevantne poveznice.

Informacije o korisnicima (ko su korisnici) se nalaze na svega 5 web prezentacija visokoškolskih biblioteka a informacije o čitaonici su dostupne na 9 web prezentacija visokoškolskih biblioteka, sadrže informacije o poželjnom ponašanju u čitaonici, postupanje s građom i dr. Napomene o autorskim pravima se nalaze na samo 1 web prezentaciji.

Grafikon br. 5: Informacije o korisnicima, čitaonici i autorskim pravima

Zanimljivosti vezane za biblioteku ili bibliotečku djelatnost se nalaze na 4 web prezentacije visokoškolskih biblioteka, na primjer članci o Oxford University Press-u, Bavarskoj državnoj biblioteci. Fotografije prostora biblioteke i/ili čitaonice se nalaze na 8 web prezentacija. Broj web prezentacija na kojima se mogu uočiti relevantne poveznice je 18, te poveznice referiraju na ISSS (Studentski informacijski sistem UNSA), web prezentaciju Univerziteta u Sarajevu, web prezentaciju Nacionalne i Univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine i sl.

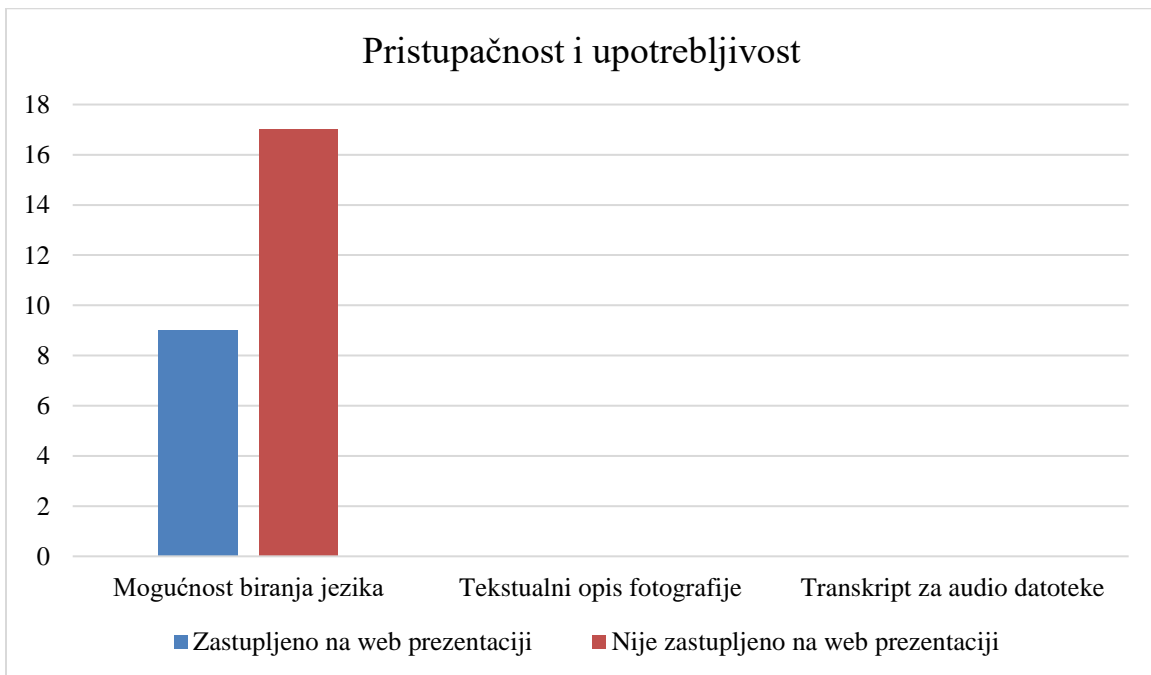

Grafikon br. 6: Zanimljivosti, fotografije i poveznice

4.2. Analiza upotrebljivosti i pristupačnosti web prezentacija visokoškolskih biblioteka

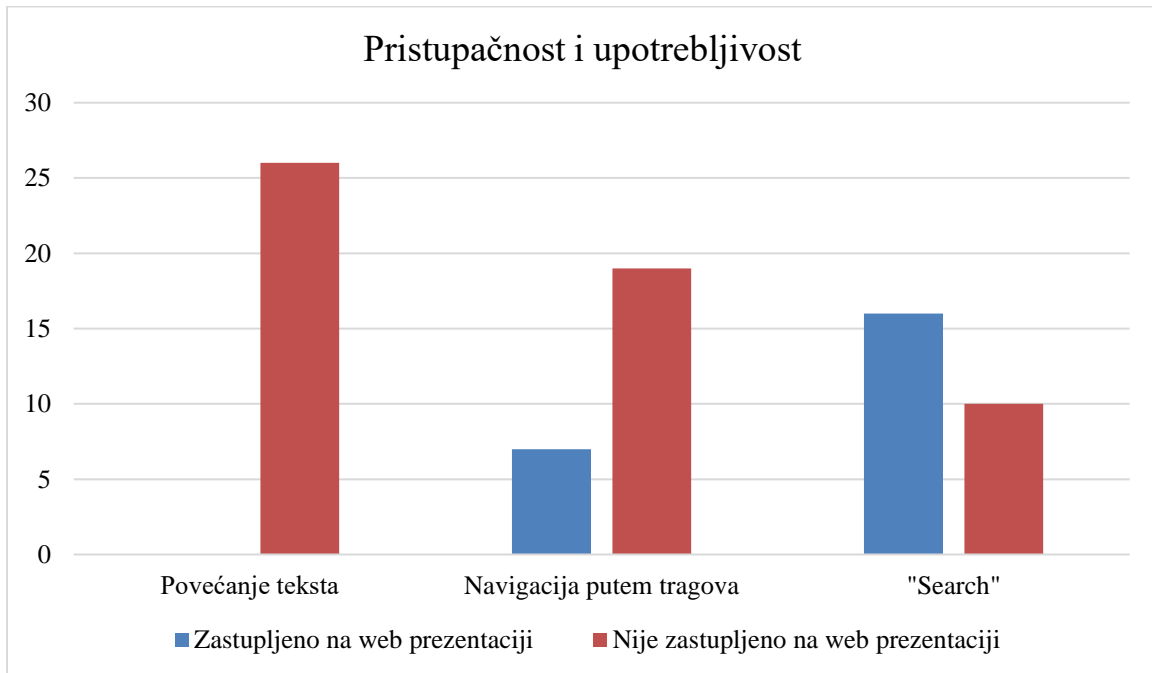
Kategorija *pristupačnost i upotrebljivost* web prezentacija visokoškolskih biblioteka se ogleda u: dugmadima za odabir bosanskog, hrvatskog, srpskog (B/H/S) i engleskog jezika, tekstualnom opisu sadržaja slike, transkriptu za audio datoteke, dugmadima za povećavanje fonta slova, navigaciji pomoću tragova (breadcrumbs), pretrazi pomoću „Search“ polja, pod-domenskom imenu web prezentacije („*unsa.ba*“), datumu posljednje izmjene sadržaja, logotipu i imenu univerziteta / biblioteke, logotipu kao poveznici na početnu stranicu.

Mogućnost biranja jezika (B/H/S i engleskog jezika) prikazivanja sadržaja na web prezentaciji je zastupljena na 9 prezentacija visokoškolskih biblioteka. Tekstualni opis fotografije je analiziran samo na 7 web prezentacija visokoškolskih biblioteka koje su imale fotografije i niti jedna od njih nije imala tekstualni opis fotografije. Transkript za audio datoteke nije potreban jer niti jedna web prezentacija visokoškolskih biblioteka Univerziteta u Sarajevu u sekciji za biblioteku nije imala audio datoteku.

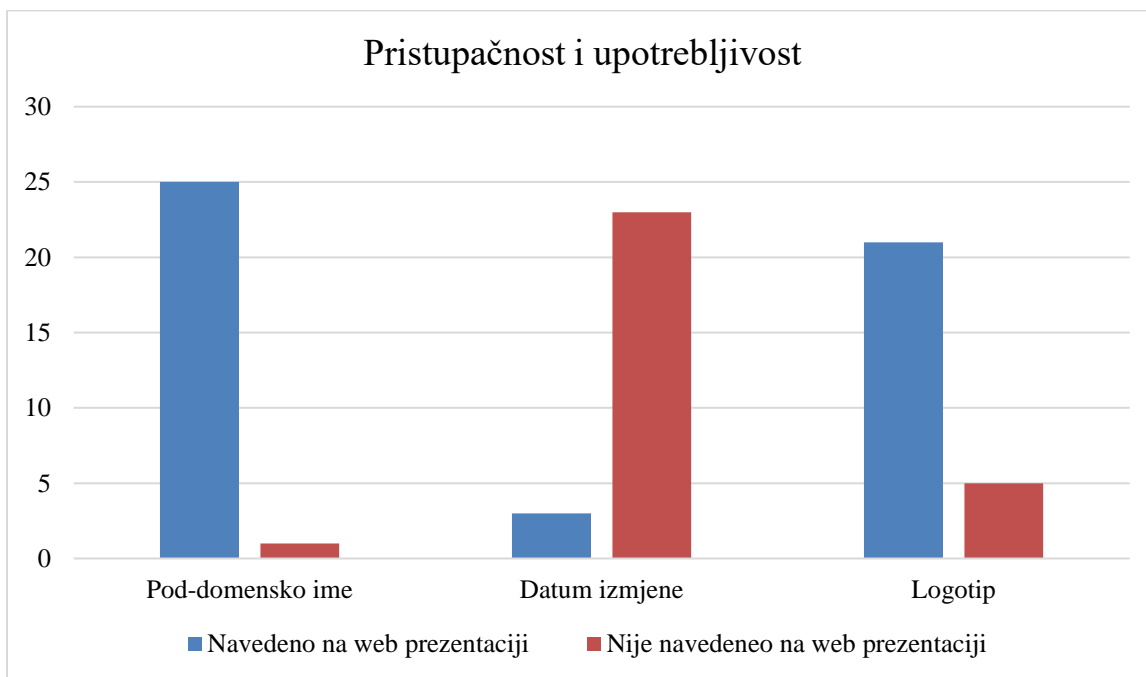
Grafikon br.7: Biranje jezika, opis fotografije i transkript za audio datoteke

Također, niti jedna web prezentacija nije imala mogućnost za povećanje teksta. Navigacija pomoću tragova (breadcrumbs) je zastupljena na 7 web prezentacija. Pretraga pomoću polja „Search“ je zastupljena na 16 web prezentacija visokoškolskih biblioteka.

Grafikon br. 8: Povećavanje teksta, navigacija pomoću tragova, polje „search“

Pod-domensko ime web prezentacije „unsa.ba“ je zastupljeno na 25 web prezentacija. Na jednoj web prezentaciji se nalazi poddomena „web.ba“. Datum izmjene je naveden na svega 3 web prezentacije. Logotip kao poveznica na početnu stranicu je funkcionalan na 21 web prezentacije.

Grafikon br. 9: Poddomensko ime, datum izmjene i logotip

Kada je riječ o visokoškolskim bibliotekama koje imaju sekciju ili poveznicu unutar službene web prezentacije fakulteta, najzastupljeniji elementi sadržaja se odnose na informacije o radnom vremenu, broju telefona, e-mailu biblioteke te poveznice. Manje od pola analiziranih web prezentacija visokoškolskih biblioteka sadrži elemente sadržaja o zvanju, imenu i prezimenu bibliotekara, poslovanju biblioteke, građi u elektronskom obliku, online katalog, međubibliotečku pozajmica, digitalnu informacijsku uslugu Pitajte bibliotekara, spisak baza podataka i časopisa na koje je biblioteka ostvarila pretplatu, informacije o čitaonici, napomenu o autorskim pravima, zanimljivosti, fotografije, informacije o korisnicima. Sa aspekata pristupačnosti i upotrebljivosti više od pola analiziranih web prezentacija ima logotip sa funkcijom vraćanja na početnu stranicu, poddomensko ime „unsa.ba“ te opciju „search“. Ostale karakteristike poput dugmadi za odabir B/H/S i engleskog jezika, tekstualni opis sadržaja slike,

transkript za audio datoteke, dugmadi za povećanje fonta slova, navigaciju pomoću tragova i datum posljednje izmjene sadržaja ima manje od trećine analiziranih web prezentacija.

4.3. Diskusija

Analiza web prezentacija visokoškolskih biblioteka Univerziteta u Sarajevu ukazuje na niz propusta pri oblikovanju sadržaja i sa aspekta pristupačnosti i upotrebljivosti web prezentacija visokoškolskih biblioteka. Tri službene web prezentacije fakulteta ne spominju biblioteku nikako, niti jednom rečenicom, a na dvije web prezentacije se u okviru stručnih službi navodi samo ime i prezime bibliotekara, te njegov broj telefona. Ovaj podatak je alarmantan zbog važnosti biblioteke u nastavnom procesu.

Dvije visokoškolske biblioteke imaju samostalnu web prezentaciju što može poslužiti kao primjer dobre prakse o tome da se uprkos materijalnim troškovima potrebnim za izradu web prezentacije, web prezentacija može pojaviti u pomenutom obliku.

Analizirana je navigacijska traka web prezentacija službenih web prezentacija da bi se utvrdilo kako je prikazana visokoškolska biblioteka na početnoj web prezentaciji. Većinom su u pitanju podsekcije unutar neke druge sekcije: „Akademija“, „Dokumentacioni centar“, „Stručne službe“, „Istraživački rad“, „Fakultet“, „Bibliotečko-informatički centar“ te „Organizacija“. Na 9 web prezentacija se može pristupiti web prezentacijama biblioteka sa glavnog menija biranjem sekcije „Biblioteka“ ili u jednom slučaju biranjem sekcije „Knjižnica“.

Web prezentacija Arhitektonskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu ima bijelu pozadinu sa svijetlo sivim slovima što zahtjeva dodatni trud korisnika prilikom čitanja sadržaja. Uobičajeno je da se na web prezentacijama nalazi svijetla pozadina sa tamnim slovima. U odjeljku „Nastava i studenti“ biranjem sekcije „Biblioteka i računarski centar“ korisnici pristupaju informacijama o imenu i prezimenu bibliotekara, zvanju bibliotekara, e-mailu te kontakt broju telefona. Navedene su informacije vezane za mogućnost pretraživanja fonda biblioteke online, pretraživanje međunarodne baze podataka te fonda biblioteke. Na web prezentaciji centralno mjesto zauzima fotografija stola, stolica te polica sa knjigama, te nije moguće jasno odrediti da li se radi o prostoru čitaonice ili biblioteke.

UNIVERZITET U SARAJEVU
ARHITEKTONSKI FAKULTET

ARHITEKTONSKI FAKULTET
O FAKULTETU
DEKANAT
AKADEMSKO OSOBLJE
KATEDRE
STRUČNE SLUŽBE
INSTITUT ZA ARH. URB. I P. PLANIRANJE

**BIBLIOTEKA I RAČUNARSKI
CENTAR**

BIBLIOTEKA
RAČUNARSKI CENTAR

UNIVERSITY OF SARAJEVO
FACULTY OF ARCHITECTURE

STUDIJSKI PROGRAM
O STUDIJU
UPIS
I CIKLUS - BAKALEUREAT
II CIKLUS - MAGISTARSKI STUDIJ
III CIKLUS - DOKTORSKI STUDIJ
DOKUMENTI

NASTAVA I STUDENTI
STUDENTSKA SLUŽBA
BIBLIOTEKA I RAČUNARSKI CENTAR
RASPORED ČASOVA I ISPITA
ePORTAL I+II CIKLUS
ePORTAL III CIKLUS
STUDENTSKE ORGANIZACIJE

Traži

AKTUELNO
NOVOŠTI
RADIJONICE
IZLOŽBE
IZDAVAČKA DJELATNOST
PROJEKTI I SARADNJE
JAVNE NABAVKE

RUKOVODILAC BIBLIOTEKE:
Mr. sc. Šahović Sanjin,
dipl. komparat. i dipl. bibliotekar
e-mail: sanjino@af.unsa.ba

KONTAKT
Tel: +387 (0)33 226 530

Biblioteka Fakulteta omogućava pretraživanja kompletnog fonda biblioteke, te on-line pretragu međunarodnih baza podataka (komercijalne i baze sa slobodnim pristupom). Fond biblioteke zadovoljava kriterije nastavno-naučnog procesa Fakulteta iz oblasti arhitekture i sadrži sljedeće:

- Monografske publikacije (knjige, zbornici i udžbenici)
- Serijske publikacije (periodične publikacije, časopisi, novine i sl.)
- Elektronski katalogi
- Magistarske radove i doktorske disertacije

Ukupno posjeta od 1.4.2014.: 206709 | Ukupno hitova: 531112 | Aktivni korisnici: 3 korisnika
Patriotske lige 30, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina | Tel: +387 33 226 530, Fax: +387 33 213 494 | email: arh.f.sa@bih.net.ba
©2017 af.unsa.ba, Univerzitet u Sarajevu. Sva prava pridržana.

Slika br. 1: Sekcija „Biblioteka i računarski centar“ web prezentacije Arhitektonskog fakulteta

Web prezentacija Fakulteta za saobraćaj i komunikacije također ne sadrži sekciju niti podsekciju za biblioteku. U sekciji „O fakultetu“ može se pronaći podsekcija „Stručne službe“ i na dnu se spominje biblioteka, i to samo sa imenom i prezimenom bibliotekara, njegovim zvanjem, te brojem telefona.

[Fakultet za saobraćaj i komunikacije](#)

- [Početna](#)
- [O Fakultetu](#)
- [Novosti](#)
- [Nastava](#)
- [Projekti](#)
- [Dokumenti](#)
- [ISSN](#)
- [Kontakt](#)
- [English](#)

traži:

- [Skip to content](#)

[način korišćenja](#)
 [Joomla!](#)

Finansijsko – ekonomska služba
Nadija Smajić, dipl. ecc. - rukovodilac finansijsko-ekonomske službe
Kontakt: 033 565 204

Služba za studentska pitanja
Mirsada Radončić, prof. - rukovodilac službe za studentska pitanja
Kontakt: 033 565 211

Pravna služba
Amra Huskić, pravnik - Sekretar Fakulteta
Kontakt: 033 565 204

Biblioteka
Jasmina Šabanović, dipl. bibl. i komp.
Kontakt: 033 565 227

[Zašto upisati FSK?](#) [Upis](#) [Studijski programi](#) [Odsjeci i usmjerenja](#) [Studentski vodič](#) [Prezentacija](#)

Kontakt telefon: +387 33 565 211 i +387 33 565 202, E-mail: info@fil.unsa.ba, web stranica Fakulteta: www.fsk.unsa.ba

[način korišćenja](#)

Slika br. 2: Web prezentacija Fakulteta za saobraćaj i komunikacije

Postoje dvije web prezentacije Medicinskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, jedna kod koje se sadržaj prikazuje na B/H/S, te druga kod koje se sadržaj prikazuje na engleskom jeziku, sa posve različitim dizajnima. Na web prezentaciji na engleskom jeziku može se pronaći sekciju za biblioteku ali uz obavijest da nema članaka u datoj kategoriji. Uobičajena je web prezentacija sa istim dizajnom, a s promijenjenim jezikom teksta u zavisnosti od korisnikovog izbora.

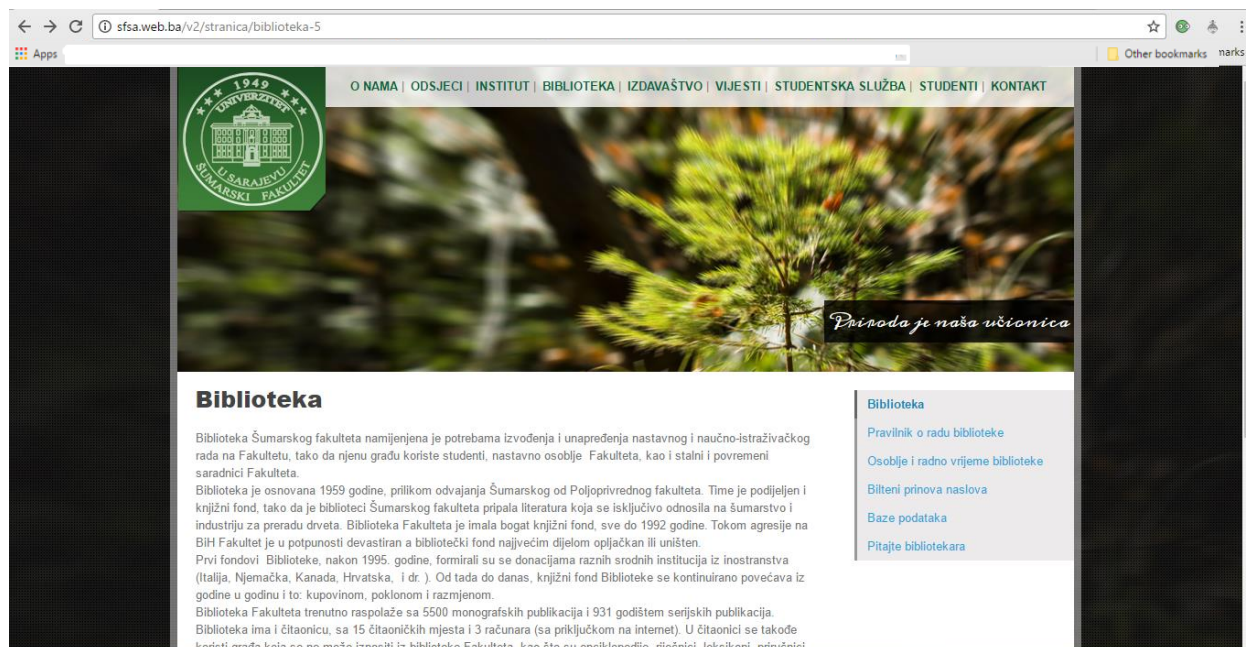
Slika br. 3: Sekcija „Library“ web prezentacije Medicinskog fakulteta na engleskom jeziku

Web prezentacija Medicinskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu na bosanskom jeziku nema sekciju za biblioteku.

Slika br. 4: Web prezentacija Medicinskog fakulteta na bosanskom jeziku

Web prezentacija Šumarskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu nema pod-domenu „unsa.ba“ nego „web.ba“. Pod-domena označava pripadanje web prezentacije datog fakulteta Univerzitetu u Sarajevu. U glavnom meniju se nalazi sekcija za biblioteku. Fotografija drveta sa natpisom „Priroda je naša učionica“ zauzima veliki dio web prezentacije biblioteke kao i logo čije su dimenzije znatno veće od dimenzija ostalih loga web prezentacije.

Slika br. 5: Sekcija „Biblioteka“ web prezentacije Šumarskog fakulteta

Na dnu web prezentacije Šumarskog fakulteta se nalazi meni što je neobično u odnosu na druge web prezentacije visokoškolskih biblioteka, svakako da meni na dnu stranice može pomoći korisniku u lakšem snalaženju prilikom pretrage. Također se nalaze podsekcije biblioteke: „Pravilnik o radu biblioteke“, „Osoblje i radno vrijeme biblioteke“, „Bilteni prinova naslova“, „Baze podataka“ te „Pitajte bibliotekara“.

Biblioteka

Biblioteka Šumarskog fakulteta namijenjena je potrebama izvođenja i unapređenja nastavnog i naučno-istraživačkog rada na Fakultetu, tako da njenu građu koriste studenti, nastavno osoblje Fakulteta, kao i stalni i povremeni saradnici Fakulteta.

Biblioteka je osnovana 1959 godine, prilikom odvajanja Šumarskog od Poljoprivrednog fakulteta. Time je podijeljen i knjižni fond, tako da je biblioteci Šumarskog fakulteta pripala literatura koja se isključivo odnosila na šumarstvo i industriju za preradu drveta. Biblioteka Fakulteta je imala bogat knjižni fond, sve do 1992 godine. Tokom agresije na BiH Fakultet je u potpunosti devastiran a bibliotečki fond najvećim dijelom opljačkan ili uništen.

Prvi fondovi Biblioteke, nakon 1995. godine, formirali su se donacijama raznih srodnih institucija iz inostranstva (Italija, Njemačka, Kanada, Hrvatska, i dr.). Od tada do danas, knjižni fond Biblioteke se kontinuirano povećava iz godine u godinu i to: kupovinom, poklonom i razmjenom.

Biblioteka Fakulteta trenutno raspolaže sa 5500 monografskih publikacija i 931 godištem serijskih publikacija.

Biblioteka ima i čitaonicu, sa 15 čitaoničkih mjesta i 3 računara (sa prikjučkom na internet). U čitaonici se takođe koristi građa koja se ne može iznositi iz biblioteke Fakulteta, kao što su enciklopedije, rječnici, leksikoni, priručnici, rječke i unikatne knjige, doktorski i magistarski radovi, serijske publikacije i dr.

Fakultet je pretplaćen na nekoliko časopisa koji tretiraju problematiku šumarstva i hortikulture. Razmjenom časopisa "Radovi Šumarskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu" sa oko 50 naučnih i obrazovnih institucija u Bosni i Hercegovini i inostranstvu dodatno se obogaćuje bibliotečki fond.

Komisija za biblioteku, koja broji tri člana, koordinira aktivnosti vezane za nabavku literature i utrošak sredstva namijenjenih u te svrhe. Komisiju za biblioteku imenuje Nastavno-naučno vijeće Fakulteta, a njen aktuelni sastav je:

prof. dr. Safet Gurda – predsjednik
prof. dr. Sead Vojniković – član
Ferida Bogučanin, bibliotekar – član

Biblioteka

- [Pravilnik o radu biblioteke](#)
- [Osoblje i radno vrijeme biblioteke](#)
- [Bilteni prinova naslova](#)
- [Baze podataka](#)
- [Pitajte bibliotekara](#)

O NAMA | ODSJECI | INSTITUT | BIBLIOTEKA | IZDAVAŠTVO | VLJESTI | STUDENTSKA SLUŽBA | STUDENTI | KONTAKT

Sva prava pridržana - 2014 - ŠUMARSKI FAKULTET U SARAJEVU
Developed by [IDC.ba](#)

Slika br. 6: Meni web prezentacije Šumarskog fakulteta

Web prezentacija Muzičke Akademije Univerziteta u Sarajevu ima jedan plavom bojom obojen meni koji je odvojen od drugog menija bijele boje. Većinu prostora na web prezentaciji zauzima fotografija koja prikazuje otvorenu knjigu, a ne prostor biblioteke, čitaonice i slično. Uobičajeno je da postoji na web prezentaciji jedan meni sa različitim sekcijama. Otvaranjem jedne sekcije u padajućoj listi prikazuju se ostale podsekcije.

Slika br. 7: Sekcija „Biblioteka“ web prezentacije Muzičke akademije

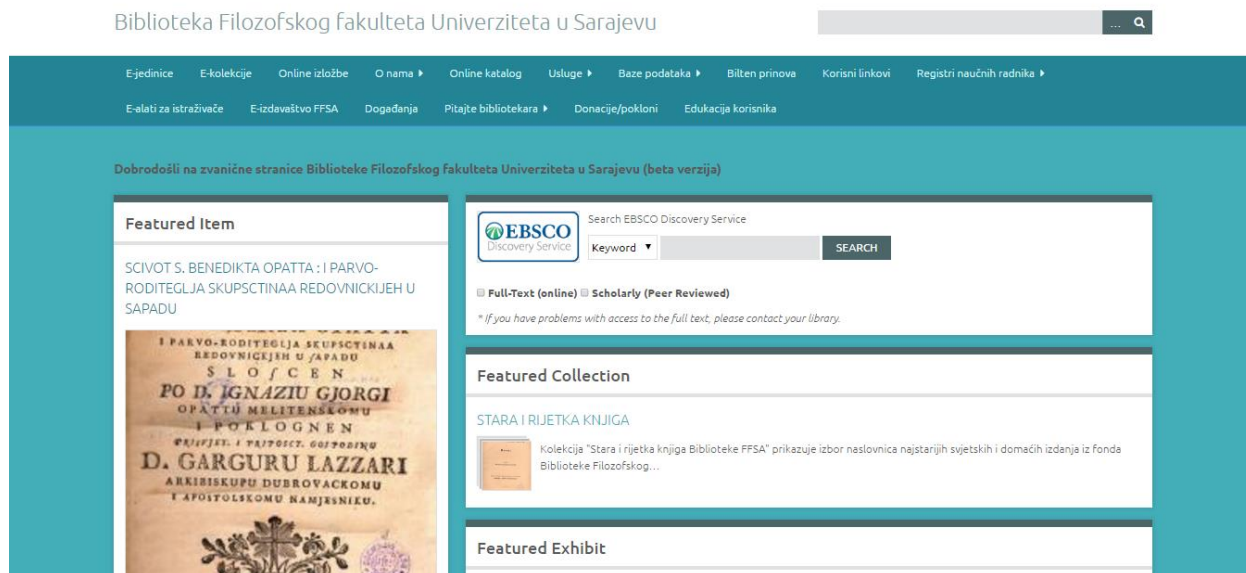

Na web prezentaciji Veterinarskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu u sekciji „E-nastava“ možemo pronaći poveznice na baze podataka na koje je biblioteka ostvarila pretplatu, te i poveznicu na online katalog. Ukoliko odaberemo „Biblioteka“ ili „Informatički centar“ učitati će nam se ponovo ista prezentacija na kojoj se nalazimo trenutno. Može se zaključiti da date poveznice nisu ispravne jer ne vode na URL naslova poveznice.

Slika br. 8: Sekcija "E-nastava" web prezentacije Veterinarskog fakulteta

Web prezentacija visokoškolske biblioteke Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu ima poveznicu sa službene web prezentacije fakulteta. Iako postoje dva reda sekcija, boja sugerira da je u pitanju jedan meni.

Slika br. 9: Web prezentacija biblioteke Filozofskog fakulteta

Web prezentacija visokoškolske biblioteke Mašinskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu ima također poveznicu sa službene web prezentacije fakulteta. Prikazan je interfejs online kataloga za čije korištenje nije potrebno biti prijavljen odnosno registrovan korisnik.

Slika br. 10: Web prezentacija biblioteke Mašinskog fakulteta

5. Preporuke za oblikovanje sadržaja web prezentacija visokoškolskih biblioteka

Na temelju različitih smjernica, te analize sadržaja predstavljene u ovom radu, kreirane su *Preporuke za oblikovanje sadržaja web prezentacija visokoškolskih biblioteka* Univerziteta u Sarajevu. Preporuke su donesene s ciljem iskorištavanja virtuelnog prostora za prezentaciju i reprezentaciju visokoškolskih biblioteka.

U okviru *Preporuka* navedene su tri kategorije *Opće informacije* o biblioteci, *Zbirke i usluge biblioteka* te kategorija *Dodatni sadržaj* sa aspekata upotrebljivosti i pristupačnosti.

Opće informacije o biblioteci najčešće predstavljaju razlog zašto korisnici posjećuju web prezentaciju visokoškolske biblioteke. Osnovni elementi za konstruisanje sadržaja kategorije *Opće informacije* na web prezentacijama visokoškolskih biblioteka su:

- Naziv visokoškolske biblioteke
- Adresa visokoškolske biblioteke
- Misija i vizija biblioteke
- Ko su korisnici biblioteke
- Ime i prezime bibliotekara
- Zvanje bibliotekara
- Broj telefona biblioteke
- E-mail bibliotekara
- Radno vrijeme biblioteke
- Pravila upisa i posudbe građe

Web prezentacije visokoškolskih biblioteka mogu nuditi bez vremenskih i prostornih ograničenja različite zbirke i usluge korisnicima. Osnovni elementi za konstruisanje kategorije *Zbirke i usluge* su:

- Online katalog
- “Pitajte bibliotekara”
- Građa u elektronskom obliku
- Međubibliotečka pozajmica
- Poveznice na pretplaćene baze podataka i časopise

- Informacije o projektima edukacije korisnika
- Online katalog prilagođen za osobe s oštećenjem vida
- Online dostupne zbirke
- Online dostupni nastavni materijali
- Uputa za citiranje
- Upute o autorskim pravima
- Upute o radu biblioteke
- Spisak često postavljenih pitanja i datih odgovora
- Informacije o uslugama posudbe opreme

Web prezentacija visokoškolske biblioteke može sadržavati informacije koje ne pripadaju kategoriji *Opće informacije* ili kategoriji *Zbirke i usluge*. Informacije koje mogu koristiti posjetiteljima u kategoriji *Dodatno* su:

- Fotografije prostora visokoškolske biblioteke i čitaonice
- Prostor visokoškolske biblioteke u zgradi fakulteta
- Virtuelna šetnja visokoškolskom bibliotekom
- Nagrade i priznanja
- Datum posljednje izmjene
- Praćenje broja posjetioca web prezentacije
- Anketa za ispitivanje zadovoljstva korisnika
- Informacije o događajima u biblioteci.

Preporuke za konstruisanje web prezentacija visokoškolskih biblioteka sa aspekata pristupačnosti i upotrebljivosti su:

- Mogućnost izbora jezika prikazivanja sadržaja na web prezentaciji
- Mogućnost biranja pisma prikazivanja sadržaja na web prezentaciji
- Tekstualni opis slike
- Transkript audio datoteke
- Mogućnost povećanja fonta slova na web prezentaciji
- Mogućnost biranja boje pozadine web prezentacije
- Tragovi (breadcrumbs)
- Polje za pretraživanje "search"

- Datum posljednje izmjene sadržaja
- Logotip fakulteta koji ima funkciju vraćanja na početnu stranu fakulteta
- Logotip biblioteke koji ima funkciju vraćanja na početnu stranicu biblioteke
- Nacionalna domena
- Poddomena institucije

6. Zaključak

Promjenom bibliotečke paradigme i razvojem informacijsko-komunikacijske tehnologije, visokoškolske biblioteke su zastupljene u virtuelnom svijetu, stoga web prezentacije biblioteka postaju važno mjesto pružanja bibliotečko-informacijskih usluga. Osnovni cilj ovog rada je bio utvrditi temeljne elemente sadržaja koje se nalaze na web prezentacijama visokoškolskih biblioteka Univerziteta u Sarajevu, te je urađena analiza web prezentacija svih redovnih članica i jedne pridružene članice UNSA.

Analiza je zasnovana na teorijskom dijelu rada u poglavljima, *Visokoškolske biblioteke*, gdje su istaknuti ciljevi i zadaci visokoškolskih biblioteka, tematizirane njihove zbirke i usluge, te u poglavlju *Web prezentacije visokoškolskih biblioteka*, gdje se pojasnila svrha i uloga web prezentacija visokoškolskih biblioteka.

Poglavlje *Analiza web prezentacija visokoškolskih biblioteka Univerziteta u Sarajevu* prikazuje trenutno stanje web prezentacija UNSA sa istaknutim mjestima koja mogu poslužiti kao primjer dobre prakse i mjestima koja ne sadržavaju analizirane elemente sadržaja, a sa aspekata pristupačnosti i upotrebljivosti analiziranih web prezentacija. Obuhvaćeni su elementi *Općih informacija* o biblioteci, *Zbirke i usluge* biblioteke, te kategorija *Dodatno* sa pomenutih aspekata upotrebljivosti i pristupačnosti.

Analiza web prezentacija visokoškolskih biblioteka ukazuje na niz propusta pri oblikovanju sadržaja web prezentacija visokoškolskih biblioteka. Niti jedna web prezentacija nije zadovoljila sve kriterije na osnovu kojih je provedena analiza sadržaja. Samo dvije web prezentacije visokoškolskih biblioteka imaju poveznicu sa službene web prezentacije fakulteta. Različitom organizacijom web prezentacija sekcija „Biblioteka“ može se pronaći u glavnom meniju kroz podsekcije „Akademija“, „Dokumentacioni centar“, „Stručne službe“, „Istraživački rad“, „Fakultet“, „Bibliotečko-informatički centar“ te „Organizacija“. Porazno je da 5 službenih web prezentacija nema sekciju niti podsekciju za biblioteku, a na 2 web prezentacije se u sekciji za „Stručne službe“ spominje samo ime i prezime i zvanje bibliotekara, te njegov kontakt. Također je porazno da kao dva bibliotekara rade dva diplomirana inženjera, a samo na 9 web prezentacija je dostupna informacija vezana za zvanja osoba koje rade kao bibliotekari.

Sa aspekata pristupačnosti i upotrebljivosti uočeno je odsustvo tekstualnih opisa fotografija, transkripata za audio datoteke, mogućnost za povećavanje teksta. Čak ni poddomensko ime „unsa.ba“ ne posjeduje jedna web prezentacija nego posjeduje „web.ba“ poddomensko ime.

Kroz *Diskusiju* su navedeni elementi konkretnih web prezentacija koji zadovoljavaju ili pak ne zadovoljavaju smjernice za oblikovanje sadržaja na web prezentacijama. Na jednoj web prezentaciji je kontrast između pozadine i teksta jako mali, datum posljednje izmjene je naveden na svega tri web prezentacije, a na jednoj web prezentaciji dogodio se prije deset godina, tačnije 10.04.2007. godine. Tematizirano je i prikazivanje dvije prezentacije jednog fakulteta sa različitim dizajnom, na drugim web prezentacijama je uočeno odstupanje od poddomenskog imena fakulteta UNSA, također je uočeno postojanje menija na dnu web prezentacije, te postojanje dva menija, na jednoj web prezentaciji poveznice ne vode na naznačeno web mjesto, te samo jedna web prezentacija ima mogućnost odabira pisma i jezika prikazivanja teksta.

Tragom realizirane analize, u *Preporukama za oblikovanje web prezentacija visokoškolskih biblioteka* su dati konkretni elementi za oblikovanje sadržaja u sekciji za biblioteku, a sa aspekata njihove upotrebljivosti i pristupačnosti. Preporuke za oblikovanje sadržaja su podijeljene u tri kategorije, *Opće informacije*, *Zbirke i usluge* te kategoriju *Dodatno*. Ponuđene *Preporuke* je potrebno dodatno nadopunjavati i proširivati, u skladu sa mogućnostima koje nudi tehnologija svojim razvojem, te u zavisnosti od potreba konkretnih biblioteka i njihovih korisnika.

7. Literatura

1. Baumbach, D., Brewer, S., Renfroe, M., 2004. What should be on a school library web page? Learning & Leading with Technology. god. 32, broj 1. Dostupno na: https://archive.org/stream/ERIC_EJ695797/ERIC_EJ695797_djvu.txt (Datum pristupa: 21.6.2017. god.)
2. Bošančić, B., 2010. Online referentne usluge : pregled razvoja u teoriji i praksi. Vjesnik bibliotekara Hrvatske. god. 53, broj 1.
Dostupno na: [www.hkdrustvo.hr/datoteke/830/vbh/God.53\(2010\),br.1](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/830/vbh/God.53(2010),br.1) (Datum pristupa: 10.3.2017. god.)
3. Dizdar, S., 2008. Visokoškolske biblioteke na razmeđu svjetova : Utjecaj Bolonjskog procesa na preoblikovanje službi i usluga visokoškolskih biblioteka. U : Savjetovanje Reforma visokog obrazovanja i primjena Bolonjskog procesa na Univerzitetu u Sarajevu : zbornik radova. Fojnica : „Štamparija FOJNICA“.
4. Eggert, E., 2016. How to Meet WCAG 2.0. A customizable quick reference to Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0 requirements (success criteria) and techniques. Dostupno na: <https://www.w3.org/WAI/WCAG20/quickref/> (Datum pristupa: 22.6.2017. god.)
5. Faletar, S., Golub, K., Sudarević, A., 2003. Smjernice za izradu mrežnih stranica školskih knjižnica : usporedba hrvatskih i stranih primjera. Školska knjižnica i kvalitetna škola : Prostor i mediji : Poučavanje i radost čitanja: zbornih radova XIV. Proljetne škole školskih knjižničara Republike Hrvatske. Dostupno na: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:748235/FULLTEXT01.pdf>https://www.google.ba/search?q=etric+mrezne+stranice&ie=utf8&oe=utf8&client=firefox-b&gws_rd=cr&ei=iOu2WP6AI8j_aY71rKAL (Datum pristupa: 1.3.2017. god.)
6. Irvall, B., Nielsen S., G., 2008. Pristup knjižnicama za osobe s invaliditetom lista za (samo)procjenu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo. Dostupno na: https://www.google.ba/search?q=Pristup+knji%C5%BEnicama+za+osobe+s+invaliditetm+%E2%80%A6&ie=utf8&oe=utf8&client=firefoxb&gws_rd=cr&ei=zua2WOjbGobNaNL6hZAF (Datum pristupa: 1.3.2017. god.)

7. Kodrić, L., 2008. Visokoškolske biblioteke na razmeđu svjetova : Utjecaj Bolonjskog procesa na preoblikovanje službi i usluga visokoškolskih biblioteka. U : Savjetovanje Reforma visokog obrazovanja i primjena Bolonjskog procesa na Univerzitetu u Sarajevu : zbornik radova. Fojnica : „Štamparija FOJNICA“.
8. Jovović, V., 2010. Uloga biblioteke u Bolonjskom procesu. Sociološka luča. god. 4, broj 1, str. 294 - 301.
Dostupno na :
<http://www.socioloskaluca.ac.me/PDF13/Jovovic.%20V.,%20Uloga%20biblioteke%20u%20Bolonjskom%20procesu.pdf> (Datum pristupa: 1.3.2017. god.)
9. Kurtović, G., 2014. Opće smjernice za prilagodbu web-stranica osobama s invaliditetom. Sveučilište u Zagrebu : Sveučilišni računarski centar. Dostupno na:
http://www.srce.unizg.hr/files/srce/docs/o-srcu/ulaz-invalidi/smjernice_pristupacnost_web_srce20141.pdf (Datum pristupa: 26.5.2017. god)
10. Minimalni standardi i normativi u visokom obrazovanju u BiH. Prijedlog dokumenta.
Dostupno na: <http://www.heg.gov.ba/Dokumenti/u-pripremi/?id=2448> (Datum pristupa: 28.5.2017. god.)
11. Petrić, T., 2013. Mrežne stranice sveučilišnih i visokoškolskih knjižnica : knjižničarske usluge i strukovna etika. Vjesnik bibliotekara Hrvatske. god. 56, broj 1 - 2, str. 193 - 221.
Dostupno na: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=170279 (Datum pristupa: 6.7.2017. god.)
12. Smjernice za e-pristupačnost. Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, u saradnji sa Udruženjem mladih sa hendikepom Crne Gore i Savezom slijepih Crne Gore.
Dostupno na:
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9LbfQXHtxKoJ:www.mid.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx%3Frid%3D186215%26rType%3D2%26file%3DSmjernice%2520e-pristupacnost.pdf+%&cd=9&hl=en&ct=clnk&gl=ba>
(Datum pristupa: 22.6.2017. god.)
13. Standardi za biblioteke univerziteta u Jugoslaviji., 1978. Bibliotekarstvo časopis društva bibliotekara Bosne i Hercegovine, god. 1, broj 2, str. 106 - 128.

14. Stojanovski, J., 2011. Analiza sadržaja web stranica visokoškolskih knjižnica s pokazateljima razvoja digitalne knjižnice. Doktorska disertacija, Zagreb : Sveučilište u Zagrebu. Dostupno na: http://fulir.irb.hr/414/1/PHD_Stojanovski2011.pdf (Datum pristupa: 6.7.2017. god.)
15. Sydik, Jeremy J., 2007. Design accessible web sites : thirty-six keys to creating content for all audiences and platforms. Raleigh, N.C. : Pragmatic bookshelf. Dostupno na: http://www.r-5.org/files/books/computers/interface/design/Jeremy_Sydik-Design_Accessible_Web_Sites-EN.pdf (Datum pristupa: 6.7.2017. god.)
16. Špiranec, S., 2007. Model organizacije informacija u elektroničkoj obrazovnoj okolini. Doktorska disertacija, Zagreb: Filozofski fakultet. Dostupno na: http://darhiv.ffzg.unizg.hr/2054/1/Spiranec_doktorski%20rad.PDF (Datum pristupa: 2.3.2017. god.)
17. Tadić, K., 1994. Rad u knjižnici. Opatija: Naklada Benja. Dostupno na: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/katm.htm> (Datum pristupa: 25.5.2017. god.)
18. Tronbacke, B., I., 2005. Smjernice za građu laganu za čitanje. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo.
Dostupno na:
<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:j8xNLeeNXOIJ:https://www.hkdrustvo.hr/datoteke/978+&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=ba>
(Datum pristupa: 21.6.2017. god.)
19. Vujević, M., 2002. Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih znanosti. Zagreb : Školska knjiga.
20. Vukovac, P, D., Orehovački, T., 2010. Metode vrednovanja web upotrebljivosti. CASE 22, Zbornik radova, Zagreb. str. 171 - 182. Dostupno na: http://bib.irb.hr/datoteka/473208.PlantakVukovac_Orehovacki.pdf (Datum pristupa: 25.5.2017. god.)

8. Prilozi

8.1. Spisak URL adresa analiziranih web prezentacija

RB	Naziv fakulteta/akademije UNSA	URL početne web prezentacije
1.	Akademija likovnih umjetnosti	http://www.alu.unsa.ba
2.	Akademija scenskih umjetnosti	http://asu.unsa.ba
3.	Arhitektonski fakultet	http://www.af.unsa.ba
4.	Ekonomski fakultet	http://www.efsa.unsa.ba/ef/bs
5.	Elektrotehnički fakultet	http://www.etf.unsa.ba
6.	Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije	http://www.fkn.unsa.ba
7.	Fakultet političkih nauka	www.fpn.unsa.ba
8.	Fakultet sporta i tjelesnog odgoja	http://www.fasto.unsa.ba
9.	Fakultet za saobraćaj i komunikacije	http://www.fsk.unsa.ba
10.	Fakultet zdravstvenih studija	http://www.fzs.unsa.ba
11.	Farmaceutski fakultet	http://www.ffsa.unsa.ba
12.	Filozofski fakultet	http://www.ff.unsa.ba/index.php/bs/
13.	Građevinski fakultet	http://www.gf.unsa.ba
14.	Mašinski fakultet	www.mef.unsa.ba
15.	Medicinski fakultet	http://www.mf.unsa.ba
16.	Muzička akademija	www.mas.unsa.ba
17.	Pedagoški fakultet	http://www.pf.unsa.ba
18.	Poljoprivredno - prehrambeni fakultet	www.ppf.unsa.ba
19.	Pravni fakultet	http://www.pfsa.unsa.ba
20.	Prirodno-matematički fakultet	www.pmf.unsa.ba
21.	Stomatološki fakultet sa klinikama	www.sf.unsa.ba
22.	Šumarski fakultet	www.sfsa.unsa.ba
23.	Veterinarski fakultet	www.vfs.unsa.ba

24. Fakultet islamskih nauka www.fin.unsa.ba
25. Katolički bogoslovni fakultet www.kbf.unsa.ba

Pridružene članice

RB	Naziv fakulteta/akademije UNSA	URL početne web prezentacije
1.	Fakultet za upravu	www.fu.unsa.ba
2.	Nacionalna i univerzitetska biblioteka BiH	www.nub.ba
3.	Zemaljski muzej BiH	www.zemaljskimuzej.ba
4.	Gazi Husrev-begova biblioteka	www.ghb.ba

8.2. Spisak grafikona

Grafikon br. 1: Opće informacije o biblioteci	23
Grafikon br. 2: Informacije o bibliotekaru	24
Grafikon br. 3: Zbirke biblioteke.....	25
Grafikon br. 4: Usluge biblioteke	26
Grafikon br. 5: Informacije o korisnicima, čitaonici i autorskim pravima.....	27
Grafikon br. 6: Zanimljivosti, fotografije i poveznice.....	28
Grafikon br. 7: Biranje jezika, opis fotografije i transkript za audio datoteke	29
Grafikon br. 8: Povećanje teksta, navigacija pomoću tragova, polje „search“	30
Grafikon br. 9: Poddomensko ime, datum izmjene i logotip.....	31

8.3. Spisak slika

Slika br. 1: Sekcija „Biblioteka i računarski centar“ web prezentacije Arhitektonskog fakulteta	34
Slika br. 2: Web prezentacija Fakulteta za saobraćaj i komunikacije	35
Slika br. 3: Sekcija „Library“ web prezentacije Medicinskog fakulteta na engleskom jeziku ...	36
Slika br. 4: Web prezentacija Medicinskog fakulteta na bosanskom jeziku	37
Slika br. 5: Sekcija „Biblioteka“ web prezentacije Šumarskog fakulteta.....	38
Slika br. 6: Meni web prezentacije Šumarskog fakulteta	39
Slika br. 7: Sekcija „Biblioteka“ web prezentacije Muzičke akademije	40
Slika br. 8: Sekcija „E-nastava“ web prezentacija Veterinarskog fakulteta.....	41
Slika br. 9: Web prezentacija biblioteke Filozofskog fakulteta.....	42
Slika br. 10: Web prezentacija biblioteke Mašinskog fakulteta	43